

Integration och lokal förankring

utvärdering av träffpunktsverksamheter i Hyllie, en stadsdel i Malmö

Margareta Popoola
Februari 2000

Innehåll

1	Inledning	s 1
1:1	Syfte och frågeställningar	3
1:2	Metod	5
2	Begreppsdefinitioner	8
3	Korta fakta om Bellevuegården, Holma och Kroksbäck	12
4	Träffpunktsverksamheterna i Hyllie	15
4:1	Verksamheter för vuxna	16
4:2	Verksamheter för barn och ungdom	22
4:3	Verksamheter för olika åldersgrupper	27
5	Demokratiprocessens organ	37
6	Förmedling av lokaler eller lokal förankring?	42
7	Ambitionshöjande lön och neutraliserande svenskhet	46
8	Sammanfattande kommentar	51
	Sammanfattning	62
	Bilaga 1	66
	Bilaga 2	67
	Källor	68

1 Inledning

Under senare delen av nittioalet har Hyllie stadsdelsförvaltning riktat ett ekonomiskt stöd till föreningar och andra sammanslutningar inom stadsdelen. Ett grundläggande syfte med de ekonomiskt riktade insatserna är att stödja olika former av träffpunkter som förväntas kunna leda till att kontaktytorna mellan invånarna ökar. Under hösten 1999 har dessa träffpunktsverksamheter, som har erhållit någon form av ekonomiskt stöd av Hyllie stadsdelsförvaltning, utvärderats av Malmö högskola, IMER¹-området. Utvärderingen är begränsad till Bellevuegården, Holma och Kroksbäck som är geografiskt avgränsade delområden inom Hyllie stadsdelsområde.

Bakgrunden till Hyllies ekonomiska satsning på träffpunktsverksamheterna går att finna i att det under budgetåret 1995/96 inrättades ett statligt anslag, motsvarande 125 miljoner kronor, för särskilda insatser i invandrartäta bostadsområden. Statsbidraget utformades som ett initialt stöd för insatser i framför allt storstadskommuner och syftet var att stimulera till metodutveckling för att bryta utvecklingen mot en tilltagande segregation och på sikt vända utvecklingen i positiv riktning. Det poängterades att vissa bostadsområden borde få möjlighet att vidareutveckla sitt arbete på ett sätt som garanterade långsiktighet och kontinuitet. Regeringen angav i riktlinjerna för det särskilda statsbidraget att arbetskraftsdeltagandet förväntades öka bland invandrare. Statsbidraget förväntades också höja invandrarnas kompetens, de vardagliga kontaktytorna mellan invandrare och svenskar skulle öka, utanförskap motverkas och i övrigt förväntades insatserna genom statsbidraget bidra till en god social och kulturell utveckling. De konkreta målen inom ramen för dessa riktlinjer överlämnades till kommunerna att utforma efter lokala förhållanden².

För Malmös del har det statliga anslaget inneburit en tilldelning av högst 18 miljoner kronor pr år under tre år, som fördelades mellan Rosengård och Hyllie. 2,4 miljoner kronor har avsatts till träffpunktsverksamheter inom Hyllie och stödet har riktats till tre bostadsområden i avsikt att motverka segregationen och öka kontaktytorna mellan svenskar och invandrare³. Anslaget förutsätter kommunal finansiering med motsvarande

¹ Internationell Migration och Etniska Relationer.

² Prop 1997/98:165.

³ Plan över särskilda insatser i invandrartäta bostadsområden i Malmö stad (960624) Dnr A95/130/IP.

del⁴. Det är mot denna finansiella bakgrund som Hyllie stadsdelsförvaltning har riktat resurser till Bellevuegården, Holma och Kroksbäck i syfte att öka arbetskraftsdeltagandet, stödja den kulturella verksamheten, motverka segregationen och öka kontaktytorna mellan svenskar och invandrare. Dessa ekonomiska satsningar och riktade insatser på skilda verksamheter, som har till syfte och målsättning att bryta en socialt negativ utveckling, kräver kontinuerliga utvärderingsinsatser. Tidigare utvärdering av Hyllie träffpunktsverksamheter har skett 1998⁵. Föreliggande rapport skulle kunna betraktas som en uppföljning av tidigare utvärderingsinsatser, men det bör påpekas att utvärderingen är en fristående redogörelse som bygger på de erfarenheter och frågeställningar som har kunnat penetreras under hösten 1999.

⁴ Plan över särskilda insatser i invandrartäta områden inom stadsdelen Hyllie i Malmö, 1996 bilaga 2.

⁵ Utvärderingen sammanställd under red. Av Gunnar Alsmark.

1:1 Syfte och frågeställningar

Vid det inledande besöket mellan representanter för Malmö högskola och Hyllie stadsdelsförvaltning framkom ett önskemål från stadsdelsförvaltningen om en närmare granskning av de strategier för utdelning av ekonomiskt stöd, som Hyllie stadsdelsförvaltning har valt i förhållande till Rosengårds stadsdelsförvaltning. Mot bakgrund av att det inom både Hyllie och Rosengård finns områden som tillhör miljonprogrammets⁶ tidevarv finns det naturligtvis likheter, men också skillnader. De skilda områdena lyder under olika stadsdelsförvaltningar med lokalt självbestämmande. I förhållande till de medel som avsatts för träffpunktsverksamheter inom invandrantäta områden är en av de mest grundläggande skillnaderna att Hyllie stadsdelsförvaltning konsekvent tagit ställning för att inte medge ekonomiska medel avsedda för lönekostnader. Det lokala engagemanget betraktas utgöra grunden för verksamheter i området och för att markera vikten av denna inställning och att förvaltningen arbetar efter, vad som kalla underifrånperspektiv så har råd bildats inom de aktuella bostadsområdena. Råden kan bestå av representanter för föreningar organisationer eller andra intressenter inom området och rådets funktion är bl a att vara samordnande och rådgivande till stadsdelsfullmäktige kring vilka projekt eller idéer som skall erhålla ekonomiskt bidrag.

Det ekonomiska stödet har reserverats för att starta verksamheter som drivs av ideella krafter och skälet anges vara att långsiktigheten måste garanteras. Det är intressant att erhålla kunskap om vilken inställning de skilda aktörerna inom träffpunktsverksamheterna har till denna inställning, som avvisar ekonomisk ersättning till lön för verksamheternas utförande. En annan frågeställning som är intressant att behandla är vilken inställning nätverken har till de fastlagda integrationskriterierna som kräver att både svenskar och invandrare skall mötas i en träffpunktsverksamhet. Här bör kanske analyseras vilken betydelse som förankras i ordet integration resp. segregation. Överensstämmer stadsdelsförvaltningens kriterier för integration med rådsmedlemmarnas uppfattningar om hur integration kan eller bör ske? En kompletterande infallsvinkel som kan vara nog så intressant är huruvida det råder samstämmiga eller disparata uppfattningar inom nätverken. Överensstämmer rådsmedlemmarnas uppfattningar om verksamhetsmodellerna med träffpunktsbesökarnas vilket mycket väl kan, men inte behöver sam-

⁶ Miljonprogrammets bostadsområden byggdes mellan 1965 och 1974 (SOU 1997:118).

manfalla. Sammanfattningsvis kan konstateras att dessa frågeställningar utgår från utvärderingens grundläggande *syfte* som är att undersöka huruvida stadsdelsförvaltningen riktar insatserna, avsedda för träffpunktsverksamheter, på ett sådant sätt att de intentioner och förhållningssätt som stadsdelsförvaltningen anger vara vägledande för insatserna kan uppnås eller motverkas. Men vad är då stadsdelsförvaltningens intentioner med sina insatser i Bellevuegården, Holma och Kroksbäck?

De övergripande syften som Hyllie stadsdelsförvaltning redovisar i förhållande till särskilda insatser i invandratäta bostadsområden beskrivs vara att:

- öka invandrarnas kompetens och arbetskraftsdeltagande
- öka de vardagliga kontaktytorna mellan invandrare och övriga svenskar
- öka god social och kulturell utveckling det vill säga motverka utanförskap och segregation

Därtill anges grundläggande begrepp och förhållningssätt för verksamheterna vara:

- underifrånperspektiv
- delaktighet
- fördjupad demokrati
- samverkan
- självhjälp
- självförvaltning

Det är med utgångspunkt från dessa förhållningssätt och grundläggande syften, som anges för verksamheterna som frågeställningarna fokuseras och utvärderingen tar sin utgångspunkt.

1:2 Metod

Utvärderingen lutar sig mot såväl kvantitativa som kvalitativa metoder, dock med tonvikt på ett kvalitativt förhållningssätt. Den kvantitativa delen av informationsinhämtning begränsas till statistiska data som ger en sammanfattande bild av stadsdelarna och till bakgrundsmaterial som anger omfattningen av medlemskap i Hyresgästföreningen och till en mindre undersökning, utförd av de lokala hyresgästföreningarnas representanter vid Stensjögatan och Delsjögatan, som är en del inom MKB:s⁷ bostadsbestånd. Hyresgästföreningens representanter har sökt upp hyresgästerna i fyra fastigheter för att få en uppfattning om graden av föreningsaktivitet och kännedom om träffpunkterna och deras representantskap i stadsdelen. Vid dessa möten med hyresgästerna hade representanterna för de lokala hyresgästföreningarna möjlighet att göra reklam för mötesplatserna och informera hyresgästerna om verksamheterna i området, vilket får betraktas vara en sekundär vinst av samtalen.

Den kvalitativa delen av undersökningen har bestått i öppna och ostrukturerade intervjuer, som dock har haft de redovisade frågeställningarna till grund för samtalen. Intervjuerna har kompletterats med ögonblicksbilder från verksamheterna, ställt i relation till de uppgifter som informanterna lämnat. Samtliga rådsmedlemmar, enskilt eller i gruppssammanhang, har intervjuats och med undantag av tre tillfällen har bandspelare använts. Vid besöken på träffpunkterna har även besökare intervjuats. Även här har intervjuerna skett enskilt eller i grupp och bandspelaren har varit ett återkommande hjälpmedel, som dock inte har använts vid spontana samtal eller i kontakten med barn och ungdomar inom träffpunktsverksamheterna. Det bör också nämnas att de formaliserade intervjuerna har kompletterats med intryck från en nätverksfest, som MKB anordnade för Kroksbäcks föreningar under hösten 1999. Festen, som för övrigt var väldigt trevlig och väl påkostad med mat och dryck, gav möjlighet till en inblick i en informell nätverkssammanskomst där det även fanns möjlighet att ventilera frågeställningar som var av vikt för utvärderingens genomförande. Förutom dessa intervjuer och kontakter av mer informell natur har närvaro skett vid tre rådssammanträden som har tagit plats vid stadsdelsförvaltningen. Kroksbäcks nätverksträff har bevistats vid ett tillfälle. I samband med detta möte har det funnits tillfälle att föra informella samtal vid det jul-

⁷ Malmö Kommunala Bostads AB.

bord, som MKB var värd för i Samverkanshuset. Dessutom har ett styrelsemöte inom paraplyorganisationen ”Holma för oss alla” övervarats. I samband med styrelsemötet bevistades också en nätverkssammanskomst som bäst kan beskrivas vara ett samarbetsmöte mellan föreningar och andra aktörer som har ett gemensamt intresse i Holma.

Mot bakgrund av den större mängd träffpunkter det finns inom Hyllie stadsdelsområde, med ett skiftande besöksunderlag och olika grad av intensitet har det inte varit möjligt att göra en totalundersökning och besöka samtliga verksamheter. Det har således varit nödvändigt att selektera bland de verksamheter som finns och urvalet har begränsats till två träffpunkter inom varje stadsdel.

Sammanställningen nedan beskriver det urval av träffpunkter som utvärderingen tar sin utgångspunkt från.

Bellevuegården: *Sivs Café* drivs genom Friluftsförbundet och sägs enligt beskrivning av träffpunktsverksamheterna inom Hyllie 1996-98 att verksamheten vilar på tre ben. Nämligen fritid och kulturverksamhet, utbildning och att skapa nya arbeten.

Alternativet/Tvättstugan drivs av Malmö Missionsförsamling / SMU och har en verksamhet för barn och ungdomar.

Holma: *Holma För Oss Alla* har bildats för att bilda ett nätverk och knyta samman de olika verksamheterna inom Holmaområdet. En långsiktig planering är att arbeta med integration av de boende på Holma genom *Allaktivitetshuset* som plattform. I det här sammanhanget kommer *Allaktivitetshuset* fokuseras och ”Holma för oss alla” spelar en roll, endast i mån av anknytning till *Allaktivitetshuset*.

Eleonora kvinnoförening är en av de föreningar som ingår i ”Holma för oss alla” men har som fristående förening valt att enbart rikta sig till ensamstående kvinnor och mödrar med barn.

Kroksbäck: *Föreningen Bäckacaféet* är en utveckling av det som tidigare kallades Bäckapågarna och har behandlats i den utvärdering som presenterades av Gunnar Alsmark, april 1998.

Sörbäcks fritidsförening även kallat *Flamman* är en verksamhet som har till syfte att bedriva verksamhet för barn och ungdomar utanför skoltid.

Utvärderingen har således tagit sin utgångspunkt i sex träffpunkter som är ett mindre urval av det totala antalet träffpunkter inom stadsdelsområdet. Urvalet spänner över områden som ger en inblick i barn- och ungdomsverksamheter, familjeverksamheter och verksamheter för äldre. Trots det minskade utbudet ger urvalet en bred representation. Det bör dock poängteras att selektionen inte har inneburit att det har varit möjligt att i egentlig mening granska de enskilda verksamheterna inom träffpunkterna. Det skulle krävas betydligt längre tid för att utöva observation, alternativt deltagande observation, som skulle vara adekvata hjälpmedel för att kunna bedöma verksamheternas intensitet i förhållande till de uppgifter som företrädarna för träffpunkterna låter förmedla. Här finns endast möjlighet till ögonblicksbilder från besök vid träffpunktsverksamheter, rådssammanträden och nätverksträffar som kompletteras med intervjuer för att ge en så adekvat bild som möjligt. Trots dessa begränsningar i förhållande till datainsamlingen ger besöken vid träffpunktsverksamheterna och rådssammanträdena, tillsammans med intervjuer, bilder från ett skiftande utbud som spänner över olika målgrupper med hänsyn taget till kön och ålder.

2 Begreppsdefinitioner

Begreppet *invandrare* som används i den dagliga debatten har ingen motsvarighet i statistiken. Registrering av invånarna sker i förhållande till medborgarskap, utrikes födda eller födda i Sverige av utlandsfödda föräldrar. Trots denna avsaknad av invandrarbegrepp inom statistikens kategoriseringar så används invandrare som ett begrepp inom såväl den politiska debatten som inom vardagssvenskan. Det finns således anledning att försöka klarlägga begreppet. En utgångspunkt är att fastställa invandrarbegreppets kärna, som kan börja med en person som i sin minsta gemensamma nämnare har utvandrat från en geografiskt avgränsad yta och invandrat till en annan, skild från utvandringsorten, främmande plats. För att registreras som invandrad i Sverige krävs folkbokföring, som endast medges personer som förväntas att vistas i landet under minst ett år och när det gäller utomnordiska medborgare krävs också gällande uppehållstillstånd⁸. I praktiken innebär det att en person anses vara invandrare efter att ha varit folkbokförd i landet som regel i minst ett år⁹.

Invandrarskapet har fått en mer utvidgad betydelse än att omfatta den person som har förflyttat sig från ett land till ett annat i avsikt att bosätta sig. I Sverige har invandrarskapet även kommit att omfatta barn till invandrare och det har förts in begrepp som andragerationsinvandrare¹⁰. En andragerationsinvandrare kan vara resultatet av en familjebildning mellan en invandrad man eller kvinna och dennes make/maka som är svensk medborgare och född i Sverige med anor från Gustav Vasas tid. Trots denna gedigna svenska härstamning kan barnet betraktas vara invandrare. I vardagsspråket finns också en utvidgning av begreppet som leder till en kategorisering av människor som tredje- eller fjärdegenerationsinvandrare, vilket innebär att personen som omfattas av epitetet har någon eller några förfäder som någon gång har invandrat till Sverige.

Under senare tid har det utbrutit en debatt om den skeva bild som kategoriseringen ger av invandrarskapets omfattning och identitetsuppbyggnad för de enskilda, som aldrig tillåts vara svenskar. Debatten har lett till nya begrepp som första- eller andra generationens svenskar, som visserligen anger att beteckningen omfattar svenska medborgare men likafullt utpekar de som berörs. En medelväg är den beteckning som anger att

⁸ Lund & Ohlsson (1994).

⁹ Socialstyrelsen (1999).

¹⁰ Lund & Ohlsson (1994).

en person har invandrarbakgrund, vilket i sin kortaste definition innebär att en person antingen själv har invandrat eller har minst en förälder som är född utomlands. Bland denna kategori av människor finns det ett spektrum av uppfattningar som berör den egna identitetsuppfattningen. Det finns individer som är födda i landet men har antagit majoritetsbefolkningens syn, som kategoriserar sig själva som avvikande i förhållande till majoriteten och betraktar sig själva som invandrare. Det finns människor som betraktar sig själva som svenskar och som betraktar sitt eget ursprung skilt från föräldrarnas, som har invandrat från ett annat land och som barnen endast känner genom tidigare generationers berättelser.

Den senare inställningen till invandrarskapets anor underlättas sannolikt om personen ifråga inte skiljer sig från majoritetsbefolkningen med hänsyn taget till språk, kläder och utseende. När det inte finns några urskiljbara kännetecken som avslöjar den enskilde kan hon eller han obemärkt smälta in i majoritetsbefolkningen utan att stigmatiseras i förhållande till sitt ursprung. Individens utseende, språk och kläder ger tillsammans en möjlighet att passera in i majoritetsbefolkningen och accepteras som en del av denna¹¹. Under sextioalet hade denna process förmodligen blivit betraktad som en eftersträvansvärd *försvenskning*. Inte förrän under sjuttioalet uppmärksammades behov som kunde reduceras till den invandrade delen av befolkningen. Strävan efter försvenskning eller assimilation byttes ut mot *integration* som har blivit ett politiskt eftersträvansvärt mål. Det är ett mål som har ungefär lika många definitioner som det finns aktörer inom den allmänna debatten. Ökad jämlikhet är ett sätt att se på integrationsbegreppet, att blanda olika befolkningsgrupper är en annan tolkning. Begreppet har emellertid främst kommit att förknippas med frågan om *delaktighet* i samhällsgemenskapen¹². Det finns föreställningar om att integration kan uppnås inom olika delar av samhällslivet, samtidigt som den kulturella identiteten skall kunna behållas intakt. Det är en föreställning som bygger på en acceptans för olikheter, som skall ge invandrare motståndskraft mot den kulturella identitetens upplösning eller en transformering i riktning mot ett totalt inlemmande i den svenska kulturens alla delar. Samtidigt är det en acceptans med restriktioner.

Delaktigheten i samhället kan innebära en mängd saker, men ett av de minsta kraven är kunskaper i svenska språket som i en hårdnande konkurrens är ett oeftergivligt krav för ett inträde på arbetsmarknaden. En egen bostad och möjligheter att följa regelsyste-

¹¹ Resonemanget bygger på Erving Goffmans (1972) diskussion om stigmatisering.

¹² Socialstyrelsen (1999).

met i ett svenskt flerfamiljshus är ett annat tecken på delaktighet eller integration. Språk, arbete, bostad och vilja eller möjligheter att följa svenska normer och värderingar som kan vara skrivna eller oskrivna är integrationens mål, som i sak inte skiljer sig nämnvärt från assimilationens krav där en invandrare förväntas uppgå som en del i det svenska samhället. Argumentationen visar att integration och assimilation är begrepp vars gränsdragningar är svåra att befästa. Vid vilken tidpunkt övergår invandrarskap till integration och när förvandlas integration till assimilation, och är integration en process eller ett tillstånd som enbart berör invandrare?

I integrationspropositionen¹³ undveks begreppet invandrare och de områden som tidigare hade benämnts invandrantäta områden omtalas nu som utsatta bostadsområden. Därmed markeras att integrationspolitiken omfattar alla, svenskar såväl som invandrare, som är boende i de områden som åsyftas. Det är ett klart politiskt budskap som dock förefaller vara en konstruktion som lider av dubbelbottnade budskap. Trots att integrationstankarna förts in som målbeskrivningar i den politiska debatten redan under sjuttio-talet har det inte förrän under nittio-talet skapats ett integrationsverk, som har till syfte att arbeta efter integrationspolitikens mål som är att ge lika möjligheter och rättigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund, en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för¹⁴. Det är målbeskrivningar som härstammar från sjuttio-talet men har förnyats i samband med en framväxande integrationspolitik och ett integrationsverk som är ett synligt tecken på den nya politikens viljeinriktningar. Det är ett statligt verk som skapats ungefär parallellt med närvaron av en ökande andel invandrare från utomeuropeiska länder, vilket kan leda föreställningarna till att integrationsansträngningarna i huvudsak har kommit till stånd för att skapa en politisk ordning i samband med invandringen från geografiskt avlägsna länder¹⁵.

Denna geografiska avlägsenhet kan också vara av betydelse för uppfattningen om graden av avstånd i kultur i betydelsen vanor, traditioner och föreställningar som varje individ, enskilt eller i grupp är i besittning av. Dessa föreställningar om kulturellt av-

¹³ Prop 1997/98:16.

¹⁴ Socialstyrelsen (1999).

¹⁵ Som jämförelse kan nämnas att den nordiska invandringen mellan åren 1950-71 omfattade i genomsnitt 20.000 personer pr år. Med en tidmässig förflyttning till perioden 1987-93 fanns ett årligt invandringsö-

stånd kan omfatta individer inom såväl majoritetsbefolkningen som inom de skilda minoriteter som är delar av invandrarskapets grupperingar. Det är föreställningar som hos de enskilda kan befästas genom avsaknaden av naturliga mötesplatser i bostadsområden, på arbetsplatser eller inom andra delar av det offentliga livet. Det är mötesplatser som skulle kunna underlätta integrationen i betydelsen delaktighet i samhällslivet eller med lägre ställda krav, delaktighet i medmänniskors liv oavsett om dessa består av nya svenskar, gamla svenskar eller invandrare av första, andra- eller 5:e generationen.

Den summariska genomgången ovan visar att det är svårt, för att inte säga omöjligt att fånga invandrarskapets och integrationens hela bredd och djup. Vid intervjuerna har det visat sig vara problematiskt att definiera begreppet integration. Delaktighet, jämlikhet eller andra beskrivningar skulle kunnat vara adekvata synonymer, men samtalen har lett till ett samförstånd om att integration i sin minsta gemensamma nämnare måste handla om kontakten mellan människor med olika bakgrund. Olikheterna i bakgrund har fokuserats på svenskhet och invandrarskap, som samlade beteckningar för människor med olika klasstillhörighet och med ursprung från i stort sett hela världen, vilket innebär grova, men för ändamålet fullt användbara förenklingar. Det är emellertid förenklingar som skapat nya problem, som består i avgränsningen mellan svenskar och invandrare. Av etiska och moraliska skäl har det varit omöjligt att kräva bevis för härstamning över alla som betraktat sig själva eller andra som svenskar resp. invandrare. Svensk eller invandrare har istället fått utgöra kategoriserande beteckningar som har utgått från de enskildas uppfattningar om vem som är vem. På det här sättet betraktas förmodligen, enligt definition av medborgarskap och föräldrars ursprung, en del svenskar som invandrare och invandrare som svenskar. Generaliseringarna blir grova, men har fördelen att föreställningen om invandrarskapet resp. svenskheten problematiseras genom avsaknaden av en klar definition.

verskott från icke-europeiska länder med ungefär samma antal personer som också uppgick till 20.000,

3 Korta fakta om Bellevuegården, Holma och Kroksbäck

Invånarantalet i Hyllie stadsdel är 30 828 och utgör 13% av Malmös totala befolkning. Bellevuegården, Holma och Kroksbäck är delar av miljonprogrammets byggnation och ingår i Hyllie stadsdel men skall ses som egna delområden eller helt enkelt stadsdelar. De enskilda stadsdelarna skall inte förväxlas med Hyllie stadsdel, som består av ett större område och är en kommunal indelningsgrund. Socialbidragsberoendet i Hyllie motsvarar socialbidragsberoendet i Malmö, förvärvsfrekvensen i Hyllie motsvarar förvärvsfrekvensen i Malmö som helhet, även utbildningsmässigt motsvarar stadsdelen Malmö¹⁶. För att erhålla en bild av delområdena bör uppgifterna som omfattar hela Hyllie brytas ner i mindre beståndsdelar, vilket ger en något annorlunda bild än den som representeras av det större stadsdelsområdet. Nedan ges en differentierad statistik över de skilda bostadsområdena, som är mer adekvat i sammanhanget.

Tabell 3:1 Nyckelfaktorer för Bellevuegården, Holma och Kroksbäck relaterat till Malmö i sin helhet¹⁷

	Bellevuegården	Holma	Kroksbäck	Malmö
Folkmängd	3 891	3 248	4 698	251 408
Hushåll	1786	1 378	1 884	120 464
Barnhushåll	20%	28%	30%	18%
Pensionärer	32%	22%	28%	31%
Disponibel Medelinkomst	146 700:-	119 600:-	167 700:-	146 200:-
Socialbidrag	32%	45%	34%	18%
Arbetslöshet	11 %	12%	9%	8%
Gymnasium	44%	43%	43%	46%
Eftergymn utb	20%	12%	22%	26%
Utländsk bakgrund ¹⁸	41%	58%	43%	28%

vilket motsvarade två tredjedelar av invandringen: Lundh & Ohlsson (1994).

¹⁶ Utveckling och rättvisa - Program för lokalt utvecklingsavtal - mellan Malmö stad och regeringen (990922).

¹⁷ Uppgifterna hämtade från Områdesfakta för Malmö (1998).

¹⁸ Utländsk bakgrund har en person som antingen själv är född utomlands eller är under 18 år och har minst en förälder som är född utomlands.

Inom Bellevuegården är ägarstrukturen en blandning av kommunala fastigheter, privata fastigheter och privat ägande. MKB:s fastigheter utgör ca 40%¹⁹ av stadsdelens lägenhetsbestånd. 65%²⁰ av Holmas lägenheter är i MKB:s ägo och 35% är bostadsrätter. Vidare består Kroksbäcks bostadsbestånd till 44%²¹ av MKB:s lägenheter, 24% är bostadsrätter och 32% faller inom kategorin enskilt ägande. En granskning av medlemsregistret i Hyresgästföreningen visar att 42% av Stensjö- och Delsjöгатans hushåll är medlemmar i Hyresgästföreningen. Inom MKB:s bostadsbestånd i Holma är 55% medlemmar i Hyresgästföreningen och i Kroksbäck är 40% av hushållen medlemmar. Uppgifterna visar att knappt vartannat hushåll av MKB:s hyresgäster är medlemmar i Hyresgästföreningen, vilket på ett motsvarande sätt betyder att ungefär hälften av hushållen står utanför den organisation som Hyresgästföreningen utgör.

För att gå vidare i beskrivningen så har ungefär hälften av befolkningen utländsk bakgrund. Bland befolkningen med utländsk bakgrund tillhör Iran, Libanon, Jugoslavien och Polen de fyra länder som har den största representationen inom alla tre delområdena. Jämförelsen visar på likheter mellan områdena i form av bidragsberoende, arbetslöshet och befolkningens etniska sammansättning. Trots dessa överensstämmelser poängteras ofta de skilda bostadsområdenas individuella karaktär. De geografiska gränser som omtalas är kullarna mellan Kroksbäck och Holma. Beskrivningarna gör ibland gällande att stadsdelarna har olika kultur och skiljer sig i enlighet med ett antal kriterier. Engagemanget omtalas vara större på Kroksbäck, samtidigt som det finns informanter som påtalat Holmas genuina karaktär, som har ursprung i den invandrade befolkningens inflytande. Det är i sammanhanget intressant att notera att 43% av Kroksbäcks befolkning har utländsk bakgrund vilket innebär att graden av inflytande från invandrare i området förmodligen kan jämföras med influenserna i Holma. Bellevuegården står utanför denna, som det kan upplevas, konkurrens mellan Holma och Kroksbäck. Här finns inte heller så många träffpunkter representerade.

De geografiska gränserna utmärks inte enbart mellan stadsdelarna, även inom de skilda delområdena finns det prov på gränsmarkeringar. Inom Bellevuegården finns det en skiljelinje som följer cykelbanan, som avdelar Stensjöгатans och Delsjöгатans områ-

¹⁹ 942 hushåll fördelade mellan Stensjö- och Delsjöгатan.

²⁰ 989 lägenheter.

²¹ 851 lägenheter.

den i två separata zoner. Det är en påtaglig gränsdragning som delar hyresgästerna i två områdesbestämda tillhörigheter. Lägenheterna är av samma standard och det finns inga yttre kännetecken på skillnader i status mellan fastighetsbestånden. Kommentarer i området har emellertid gjort gällande att Delsjöгатans område är ”lugnare” än området vid Stensjöгатan. Om det verkligen förhåller sig på det här sättet är mindre intressant, det är däremot viktigt att gränserna markerar zoner där upplevelserna av lugn eller oro konstitueras till hyresgästerna inom de skilda områdena. En annan zonlinje skär med Lorensborgsgatan som gränsmarkering. Den östra delen utgöres av MKB:s bestånd. Inom det västra området finns ägande- och privata hyresrätter. Här finns inte några träffpunkter representerade och området har inte varit föremål för några särskilda insatser i integrationssträvande syfte.

Inom Kroksbäck finns ”Oceanen” som är ett folkligt uttryck för den skiljelinje som upplevs mellan MKB:s fastigheter och bostadsrätterna inom Norrbäcksgatans norra del. Föreställningarna och uttrycken kan ses som ett sätt att orientera sig i det geografiska rummet, samtidigt som de fysiska utsiktspunkterna kan förmedla en intuitiv känsla av avstånd, vilket för övrigt också försöker motverkas genom de många röster som påpekar att befolkningen inom och mellan stadsdelarna har många gemensamma intressen. Dessa gemensamma intressen har dock inte förändrat *upplevelserna* av att det finns skillnader mellan bostadsbestånden. Karl-Olov Arnstberg²² påpekar att denna typ av upplevelser inte i första hand kan relateras till standardkriterier utan måste relateras till ett vardagsliv. Det är ett vardagsliv som inbegriper hem, sociala rum och platser, som kan vara de orienteringskällor som ligger till grund för de enskilda individernas uppfattning om sin egen och andras förankring i det sociala rummet.

²² Arnstberg (1997).

4 Träffpunktsverksamheterna i Hyllie

Inom Hyllies stadsdel finns ca 90 föreningar som kan kategoriseras under rubriker som pensionärsföreningar, bostadsrättsföreningar, idrottsföreningar och slutligen en sammansatt kategorisering som består av s k övriga föreningar. Det finns 17 träffpunkter i området²³. Av det totala antalet föreningar betraktas således endast ett mindre antal som träffpunkter. Men vad är då skillnaden mellan föreningar och träffpunkter?

Begreppet träffpunkter är lite svårdefinierbart eftersom alla föreningarna i någon mån kan betraktas utgöra någon form av mötesplatser för befolkningen. Träffpunktsverksamheterna inom bostadsområdena Bellevuegården, Holma och Kroksbäck beskrivs ibland vara tre till antalet²⁴, vilket förefaller en aningen förvirrande eftersom antalet träffpunkter i andra sammanhang beskrivs vara betydligt fler. Förklaringen är att bostadsområden, träffpunkter och nätverk används som utbytbara synonymer. Inom varje bostadsområde har det bildats ett mer eller mindre organiserat samarbete mellan olika föreningar. De föreningar som ingår i detta samarbete benämns ibland nätverk och ibland träffpunkter, det bör här påpekas att det finns föreningar inom bostadsområdena som står utanför nätverken, men som bedriver verksamheter med utgångspunkt från skilda intresseområden. Samtidigt är det viktigt att se skillnaden mellan föreningar eller andra former av sammanslutningar, som inte behöver vara organiserade av styrelser eller lyda under föreningsstadgar. Inom Hyllie har emellertid denna lösa sammanslutning av människor, som har organiserat sig för ett gemensamt mål men med avsaknad av föreningarnas yttre form, varit begränsad.

Träffpunkterna är tänkt att fungera som ett kontaktnät *mellan* mötesplatser där det skapas nya kontakter, byts idéer och där kulturella broar byggs. Vidare beskrivs verksamheten bygga på *de boendes egna behov och önskemål* och för att markera vikten av det lokala engagemanget och det så kallade underifrånperspektivet har *råd* bildats inom resp. bostadsområde. Råden anges vara bestående av representanter för flera föreningar, boende, organisationer eller andra intressenter i området²⁵. Dess funktion är bl a att vara samordnande och rådgivande till stadsdelsfullmäktige kring vilka projekt eller idéer

²³ Informationsbroschyr om föreningar i Hyllie stadsdel utgiven av Hyllie stadsdelskontor (1998).

²⁴ Förslag till träffpunkter i invandrantäta bostadsområde (960131).

²⁵ Plan över särskilda insatser i invandrantäta bostadsområden i Malmö stad (960624) Dnr A95/130/IP, bilaga 3.

som skall erhålla ekonomiskt bidrag. Träffpunkter, råd och nätverksarbete är således sammansatta delar av ett engagemang som finns i bostadsområdena, som enligt stadsdelsförvaltningens intentioner och den demokratiska processens utgångspunkter bör garantera för delaktighet, demokrati och samverkan.

4:1 Verksamheter för vuxna

Eleonora kvinnoförening är en av de fristående föreningar som ingår i ”Holma för oss alla” och har, som namnet antyder, valt att i huvudsak rikta sig till kvinnor och deras yngre barn. Föreningen har bedrivit verksamhet sedan juni månad 1995 och fanns således som en aktiv förening långt innan de kunde ta del av det kommunala bidrag som riktades till Holma, som en del av Malmös invandratäta bostadsområden. Föreningen bildades på initiativ av Rabe Lataj²⁶ som kom i kontakt med många kvinnor, som var hemma med sina barn och saknade en gemensam träffpunkt. Idag har föreningen ca 200 medlemmar som ingår i ca 80 hushåll²⁷. Förutom kvinnorna är även barnen en målgrupp för verksamheten, men barn under 7 år kan endast besöka lokalen i vuxet sällskap. Verksamheterna vänder sig till alla kvinnor, oavsett nationalitet eller språktillhörighet och oavsett medborgarskap eller tidigare hemvist. Det är således en öppen verksamhet, med avgränsning mot omvärlden endast i förhållande till kön.

Föreningen drivs av Rabe Lataj, som är initiativtagare och arbetar på ideell basis. Därtill finns det en ungdomspraktikant och en person är anställd genom Fritid Malmö. Två tredjedelar av verksamheten drivs således med hjälp av någon form av löneanställning, vilket också kan förklara verksamheternas omfattning. Under vardagarna finns det aktiviteter mellan klockan 13-16 och mellan 18-21. Under lördagarna är lokalen öppen mellan klockan 18-22. Programmet ger ett utbud av verksamheter med en traditionellt kvinnlig framtoning som sykurs och matlagning, men även gymnastik och danskurs som är mer kroppsbetonade verksamheter kan vara exempel på delar av ett folkhälsofrämjande initiativ. Det finns möjlighet till en förkovran i svenska genom en kursverksamhet, som vänder sig till alla kvinnor som behöver förbättra sina kunskaper i majoritetssamhällets språk. Det är också den enda verksamhet inom lokalerna där det manliga

²⁶ Kontaktperson för Eleonora kvinnoförening.

och kvinnliga könet möts. Eleverna är kvinnor och den manliga läraren får i det här fallet representera det motsatta könet. Verksamheterna är avgränsade för kvinnor och deras barn, endast undantagsvis kan föreningen ge avkall på dessa restriktioner.

Rabe Lataj berättar att föreningen förväntar sig att manliga besökare meddelar sig i förväg så att de kvinnliga besökarna kan erhålla förhandsinformation om ett förestående manligt besök. Anledningen uppges vara att en del av de kvinnliga besökarna inte skall försättas i en situation där de uppträder utan schal och överraskas av en manlig besökare i en för kvinnorna komprometterande situation. Med betoning på respekt för skilda kulturer så kan det tyckas vara en obetydlig eftergift, att i förhand avisera manliga besökarens ankomst. Trots detta kan denna könsbaserade gränsdragning väcka anstöt och betraktas vara diskriminerande med utgångspunkt från kön, vilket det i och för sig är. Det är en avgränsning som inkluderar kvinnor och barn samtidigt som männen exkluderas och endast tillåts närvara om det är oundgängligen nödvändigt. De fåtal kritiska kommentar som har framförts i förhållande till denna exkludering har, inte överraskande, endast kommit från män. När allt kommer omkring så är det ju enbart män som utesluts, och som därför har anledning att känna sig diskriminerade. Det bör kanske tilläggas att de män som uttryckt sig kritiskt befinner sig utanför de familjetillhörigheter, som har en förankring i Eleonora kvinnoförening. De kritiska rösterna har uppfångats under samtal, som har haft ett annat syfte än att penetrera frågeställningar som specifikt berör Eleonora kvinnoförening. Vid en direkt fråga till en av kritikerna, av denna könsbaserade exkludering, om han kunde tänka sig att delta kvinnornas verksamheter så tycktes det inte vara denna önskan som i första hand gav upphov till anmärkningar om könsdiskriminering. Det var istället kritikernas föreställningar om jämlikhet och valfrihet som är starka och värdeladdade begrepp och som framförs vara en del av integrationspolitiska diskursen. Samtidigt ger jämlikhetsidealet upphov till flera tolkningar, som ibland kan mötas men också korsar varandra och ger upphov till motstridiga meningar.

Under hösten 1999 har diskussioner mellan Allaktivitetshusets²⁸ representanter och Eleonora kvinnoförening lett till en överenskommelse som innebär att Eleonora kvinnoförening kommer att utnyttja Allaktivitetshusets lokaler för delar av sin verksamhet. De har tidigare haft tillgång till Allaktivitetshusets lokaler för gymnastik, men kommer nu att utöka verksamheten med andra aktiviteter som i första hand riktas till ungdomar un-

²⁷ Uppgift enl. Rabe Lataj.

²⁸ Allaktivitetshuset: se kap 4:3.

der 25 år. Det som är nytt, i förhållande till föreningens traditionella verksamhet, är att båda könen är representerade i målgruppen, vilket också kan betraktas utgöra en eftergift åt majoritetssamhällets syn på vad som är att betrakta som öppenhet i förenings-sammanhang. Gränsdragningen i förhållande till män och kvinnor har blivit föremål för synpunkter, även om synpunkterna inte har utvecklats till öppen kritik av föreningens könsbaserade gränsdragning mot omvärlden.

Ett av de kriterier som stadsdelförvaltningen utgår från, när de bedömer föreningarnas ansökningar om ekonomiska medel, är att verksamheterna skall förväntas öppna kontaktytorna mellan svenskar och invandrare. När det gäller Eleonora kvinnoförening har det funnits en könsbaserad gränsdragning som kanske motverkat denna intention. En gränsdragning mellan könen har av kritikerna uppgetts vara en kulturellt isolerande faktor, men det kan inte bortses från att även svenska kvinnor skulle kunna vilja välja en mötesplats som enbart riktar sig till kvinnor. Enligt Rabe Lataj finns en del svenska kvinnor som besöker verksamheten, främst för att sy eller laga något plagg, eftersom det finns tillgång till symaskin i lokalen. Vid en förfrågan om hur många medlemmar som är svenskar, alternativt beräknat i antal besökare eller procentuell andel av besökare så är beräkningarna svåra att göra. En anledning till svårigheterna att beräkna det svenska inslaget inom besökskretsen kan vara att det i huvudsak rör sig om några få svenska besökare och att det i huvudsak är kvinnor, främst från f d Jugoslavien men också kvinnor med ursprung i den arabiska världen som besöker föreningens lokaler. Det svenska inslaget tycks vara av marginell karaktär, vilket får ses som ett bakslag ställt i relation till de förväntningar som har funnits på att skapa och stödja verksamheter som fungerar som mötesplatser där både svenskar och invandrare kan umgås.

Föreningen Bäckacaféet är en utveckling av det som tidigare kallades Bäckapågarna och har behandlats i den tidigare nämnda utvärderingen²⁹. Bäckapågarna bildades 1994 på initiativ av Anders Molin, ordförande i Kroksbäcks nätverk³⁰. Bäckapågarna var egentligen ett svar på Kvinnocaféet, som växte fram ur självförvaltningen³¹, med assistens av MKB³². Kvinnocaféet är som namnet antyder, en verksamhet som enbart riktar sig till kvinnor. Ställt i relation till Eleonora kvinnoförening kan utvecklingen be-

²⁹ Alsmark (red.) (1998).

³⁰ Ordförande i Kroksbäcks nätverk t o m dec 1999.

³¹ Uppgift från Per Bülow, MKB. För vidare information om självförvaltningen, se kap 6.

traktas som intressant. Kvinnocaféets tillkomst utvecklade ett manscafé, som inte hade andra intentioner med verksamheten än att människor skulle få en möjlighet att träffas och umgås. För att träffas och umgås krävs emellertid någon form av aktivitet. Matlagning, studiebesök eller någon form av samkväm som kunde attrahera målgruppen var dessa attraktionsmedel och i början träffades en grupp entusiaster några gånger i veckan. Någon gång i veckan hade de också gemensamt café med kvinnocaféet som öppnade möjligheterna till ett möte mellan de skilda målgrupperna. En bakomliggande tanke var att caféet skulle vara en plattform för ett möte mellan boende i stadsdelen, oavsett ursprung och nationalitet, vilket initialt också fungerade. I förlängningen förlorade dock caféet attraktionskraft och träffpunkten förde, i brist på intresse eller engagemang från de boende, en tynande tillvaro. Under årsskiftet 1998/99 förvandlades manscaféet till "Bäckacaféet" som egentligen har samma koncept som den tidigare verksamheten, men som nu vänder sig till en bredare publik.

För en utomstående, som första gången letar efter Bäckacaféet kan irrfärderna i området bli betydande. Boende i området hänvisar till ett källarplan i utpekad riktning, och hur de mäktiga fastigheterna än besiktigas så framträder inga källarplan som lämpliga objekt. När väl missförstånden är upplärade och källarplan har översatts till gatuplan, som i det här fallet verkar vara en adekvat formulering och beskrivningarna så småningom leder fram till det eftersökta caféet är det ingen överdrift att påstå att caféet har en undanskymd plats och inte verkar ägnad att väcka besökarens uppmärksamhet. Om nu en besökare lyckats forcera vägbeskrivningarna och väl hittar fram till det avsedda målet så öppnas en liten gemytlig lokal med öppettider torsdagskvällar och söndagseftermiddagar. Lokalen kan rymma ungefär ett tjugotal personer och verkar välbesökt trots att det sammanlagda antalet besökare inte är mer än drygt 10 personer. Besökarna är både män och kvinnor, den gemensamma nämnaren tycks vara att de tillhör åldersgruppen äldre. Besökarna känner varandra och Karin Thunberg, från kvinnocaféet visar runt. Förutom själva cafélokalen finns ett utrymme för pilkastning, och så finns det ett kök där maten bereds. Varmrätt eller smörgåsar kan köpas till självkostnadspris. Det är ett enkelt sätt att umgås och få sig till livs en pratstund. Besökarna hejar på varandra och för samtal kors och tvärs mellan matborden. En av de kvinnliga besökarna behöver hjälp med att fylla i en blankett, hjälpen låter inte vänta på sig. Det är ingen tvekan om

³² Alsmark (red.) (1998, s 36).

att caféet andas gemenskap, men besökarna tycks endast bestå av svenskar och mot bakgrund av ett bakomliggande önskemål om integration mellan svenskar och invandrare infinner sig en, för sammanhanget, naturlig fråga: Var finns invandrarna?

En av de besökande männen uppger att invandrarna helst håller sig för sig själva. Enligt den diskussion som följer står förklaringen att finna i en mer eller mindre naturbetingad utveckling, som gör att människor söker sig till varandra beroende på ursprung. Samtidigt vållar invandrarbegreppet en viss huvudbry. Vid lite eftertanke tycks informanten dra sig till minnes att det bland besökarna även finns en dansk och kanske en tysk, men de har varit här så länge att de inte i första ögonblicket betraktas tillhöra kategorin invandrare. De är visserligen födda utomlands, men betraktas vara svenskar. Endast efter en stunds fundering uppfyller de det minst ställda kravet på att vara invandrare, som en kategori av människor invandrade från något annat land. Samtalet utvecklas till en gemensam diskussion som inbegriper flera av dagens besökare, som tycks vara överens om att invandrare i stor utsträckning vill isolera sig, de vill inte vara med, men samtidigt framhålls kulturaftnar som en samlande kraft. Under Bäckacaféets korta historia har t ex en chilensk kulturafton gått av stapeln. Som en parentes kan nämnas att en av initiativtagarna till den chilenska aftonen är svensk medborgare och har bott i Sverige i nästan ett kvarts sekel. Själv säger han: ”jag tror att jag är den enda invandraren som går dit”.

Nåväl, besökarna består i huvudsak av äldre svenska män och kvinnor, men under Bäckapågarnas tid besöktes träffpunkten av invandrare, en följdriktig fråga blir då: varför förlorade caféet attraktionskraft för delar av målgruppen? En av de förklaringar som informanterna har bistått med är att MKB:s personal besökte lokalen, vilket till sin konsekvens innebar att det skedde ett möte mellan hyresgäster och representanter för fastighetsägaren. Genom besöken kom hyresgästerna i nära kontakt med de kategorier som hade inflytande över tilldelningen av lokaler, vilket ledde till att ett ökat antal hyresgäster lyckades förhandla sig till lokaler i området, som till sin konsekvens innebar att Bäckapågarnas café mötte en minskad besöksfrekvens av invandrare som istället sökte sig till egna mötesplatser. En annan orsak till att invandrare saknas bland besökarna kan ha ett samband med demografiska faktorer. En stor andel av de senare invandrade befolkningsgrupperna tillhör de yngre generationerna³³. Ett antagande är att det även inom

³³ SIV (1998).

Kroksbäck förhåller sig på detta sättet³⁴, vilket skulle kunna vara en faktor som har inverkat på dagens situation. En av de få invandrarna som besöker caféet ger sin syn och säger:

Bäckacaféet, där är mest äldre, det är mest pensionärer. Vi invandrare går inte på såna caféer där man bara träffar äldre människor. Om vi skall vara ärliga, så går vi till stranden och vi har en flaska öl och så sitter man och njuter, vi vill vara ute i det fria. I Sverige kommer vi aldrig att göra det, så det där caféet...

Men finns det då inte någon möjlighet att skapa och vidmakthålla ett forum där både invandrare och svenskar kan mötas?

Karin Thunberg beskriver invandrarnas representation inom kvinnocaféets verksamhet. Även här består besökarna i huvudsak av svenskar, men en dag i veckan används lokalen av kvinnor från Kosovo, som träffas under opretentiösa former. De har sina verksamheter och de svenska kvinnorna har sina. De är snarare segregerade i tid än i rum. De använder samma lokaler, men vid olika tidpunkter. Det finns en bakomliggande förhoppning att de skall mötas genom att ”bjuda in” varandra och kanske på sikt kunna skapa en samvaro som bygger på gemenskap, inte med restriktioner enbart till det geografiska rummet, utan även i det sociala rummet.

Dagens förhållanden inom Kvinnocaféet är intressant mot bakgrund av uppgifterna från den tidigare utvärderingen där det framkommer att träffpunkten ursprungligen attraherade både invandrare och svenskar³⁵. Med en tidsförskjutning till dagens förhållanden tycks någonting ha skett och kvinnorna har delats efter språk- eller nationstillhörighet. Utvecklingen visar att integration i betydelsen täta och kontinuerliga möten mellan människor med olika språk- eller nationella tillhörigheter är en långvarig process, men där man som Karin Thunberg säger: ”måste börja någonstans”. Det skulle kunna tilläggas att denna början ibland måste ske återkommande. I Kvinnocaféets fall har dagens början lett till att de svenska kvinnorna blivit ”inbjudna” till kvinnorna från Kosovo och det finns en förhoppning att dessa bjudningar skall anta en permanent karaktär, eller förändras i riktning mot att verksamheterna kan ske i gemenskapens tecken. Försöket bygger på en insikt om svårigheterna, men uppenbarligen också på en vilja att uppnå en

³⁴ De statistiska uppgifter som finns att tillgå i Malmö stads delområdesuppgifter lämnar ingen information om detta.

förändring som i ett långsiktigt perspektiv kan leda till integration mellan befolkningsgrupper med olika ursprung. Det finns emellertid en risk att betoningen på en långsiktig förändring permanentar en social segregation, där lokaler framgent delas upp mellan befolkningsgrupper med olika ursprung och nationaliteter, som utnyttjar det geografiska rummet under olika tidpunkter. Den geografiska integrationen riskerar därmed att maskera en etniskt baserad social segregation.

4:2 Verksamheter för barn och ungdomar

Alternativet Tvättstugan är en verksamhet för barn och ungdomar som drivs av Malmö Missionsförsamling. Verksamheten startade redan under 1995 och är således, i likhet med Eleonora kvinnoförening och Bäckacaféet, inte huvudsakligen ett resultat av statens riktade insatser, vilket skall poängteras inte gör verksamheten mindre betydelsefull. Verksamheten är lokaliserad till en källare i en fastighet på Stensjögatan i Bellevuegården, som har begåvats med namnet "Tvättstugan" med anledning av lokalens tidigare användningsområde, som var just en tvättstuga. I området finns inga hänvisningar till verksamheten och för en besökare kan det, trots vägbeskrivning, vara lite besvärligt att hitta. Även vid källarlokalen är skyltningen sparsam, vilket skulle underlätta lokaliseringen, men kanske i och för sig inte behövs. För en besökare som vill försöka leta sig fram till lokalen är ett tips att söka upp barn i ålder med den aktuella målgruppen. Ivriga och ambitiösa pojkar och flickor visar vägen och tittar nyfiket på den nya besökaren som krävs på information om sin närvaro. Frågorna som haglar framförs på bredaste skånska och bruten svenska, de vill veta om besökaren är Lennarts kompis³⁶, har besökaren barn och varför går man som vuxen till Tvättstugan? Sen övergår utfrågningen till berättelsen om datorer som är stulna vilket verkar vara en allvarlig och personlig förlust för var och en av dem. På några minuter har de lyckats berätta om det senaste discot och den "hottaste" musiken, som dock inte hade utspelat sig i tvättstugans lokaler utan i kyrkan, som är belägen på några minuters gångavstånd.

³⁵ Alsmark (red) (1998, s 36-37).

³⁶ Lennart som åsyftas är Lennart Henriksson, präst vid Malmö missionsförsamling och fritidsledare i Tvättstugan.

Väl inne i lokalen som är möblerad med gamla och slitna möbler, som ger allergi-framkallande föreställningar och utnötta mattor som hjälpligt täcker ett kyligt betonggolv, finns möjligheter till aktiviteter och gemenskap. Biljardbordet används och musiken är på, om inte på högsta volym så i alla fall på en väldigt hög ljudnivå som gör att det är svårt att föra ett samtal genom bruset. Ljudnivån verkar dock inte att hindra den yngre generationen att föra en kommunikation med varandra. Samtalen sker på svenska även om ungdomarna, själva eller genom sina föräldrar, har ursprung i andra länder än Sverige. Enligt Lennart Henriksson, ledare för Tvättstugans verksamhet, är språket en gemensam nämnare för barnen. Glåpord eller nedsättande omdömen kan kanske inte alltid förhindras, vilket även nådde en vänligt sinnad besökares öron, men de kan inte ske i skydd av ett för vuxenvärlden oåtkomligt vapen. Enligt ledarna är det viktigt att de talar ett språk som alla i lokalen kan förstå och att de vuxna, som har ansvar för verksamheterna, också har ett inflytande över den samtalston som råder.

Verksamheten drivs ideellt, endast Lennart Henriksson har anställning genom Malmö Missionsförsamling. Övriga insatser sker med hjälp av oavlönat arbete. De ideella krafterna bär upp aktiviteterna, men även det avlönade arbetet betraktas som nödvändigt för att verksamheten skall kunna fungera. Aktiviteterna sker med minsta möjliga medel. Möbler och mattor har skänkts till verksamheten, väggarna har målats av ungdomarna själva och lokalerna upplåtes kostnadsfritt av MKB. Besparingen av hyreskostnaden, som den kostnadsfria upplåtelsen innebär, underlättar onekligen verksamheternas genomförande. För en yttre betraktare förefaller det dock vara osannolikt att fastighetsföretaget överhuvudtaget skulle kunna finna hyresgäster till den nödortfittigt ombyggda källarlokalen. En fråga som infinner sig är varför inte verksamheterna förläggs till den närbelägna kyrkan? Anledningen uppges bero på utrymmesbrist, men också att det är en lokalanknuten verksamhet som inte skall förläggas i bostadsområdets periferi. Målgruppen skall kunna få en möjlighet till aktiviteter direkt inne i det område där de bor och oavsett den yttre ramen, som lämnar mycket övrigt att önska, tycks verksamheten samla en lokalanknuten ungdomsgrupp till gemenskap över nationsgränserna.

Sörbäcks fritidsförening även kallat **Flamman** är en förening som bedriver verksamhet för barn och ungdomar utanför skoltid. Verksamheten startade under 1998 på ini-

tiativ av hyresgästerna och drivs inom ramen för områdets självförvaltning³⁷. Juan Paez, som är föreningens kontaktperson och språkrör, är en av de drivande krafterna. Anledningen till att verksamheten startade förklarar han så här:

Jag såg att det fanns ett behov att göra någonting. Jag såg en massa ungar som bara gick runt, de gick inte till fritids, de tyckte fritids låg för långt borta från deras hem, så vi startade det här.

Verksamheten är lokalanknuten och vänder sig endast till barn och ungdomar som bor i Sörbäcksområdet, vilket också kan förklara att en stor andel av besökarna tillhör de yngre ålderskategorierna. Just det faktum att verksamheten endast vänder sig till barn och ungdomar inom ett avgränsat område har under den tid, som verksamheten funnits, stött på kritik. En annan anmärkning har varit att lokalerna endast har medgett sysselsättningar av stillasittande karaktär, vilket har inneburit att träffpunkten i begynnelsen kämpade *mot* kommunens synpunkter på hur en fritidsverksamhet bör vara utformad. Flamman sökte pengar från Fritidsnämnden och från stadsdelsförvaltningen. I lokalpressen³⁸ står att läsa:

Motiveringen är enkel, berättar fritidsnämndens ordförande Leif Jakobsson. Grundkravet för att nämnden ska bevilja föreningsbidrag är att föreningen måste vara öppen för alla, och det är inte den här fritidsgården // . Föreningen har ansökt om 50.000 kronor, bekräftar Christer Olsson, fritidsassistent på Hyllie stadsdelsförvaltning. Pengarna skulle bland annat användas till att köpa en ny dator och storbilds-tv. Vi ställer oss tveksamma till en verksamhet som till så stor del bygger på passiva aktiviteter. Det får inte bara handla om att sätta folk framför TV:n. Därför har vi sagt att vi vill diskutera innehållet i Flammans verksamhet innan det kan bli tal om mer pengar.

Artikeln följdes av en parallell inspektion av stadsdelsförvaltningen, som för att göra en lång historia kort, resulterade i att stadsdelsförvaltningen beviljade Flamman ekonomiska medel till sin fortsatta verksamhet. Den verksamhet som under 1998 mötte pres-

³⁷ mitt MKB nr 1 (1998).

³⁸ Arbetet 1998 (datum okänd).

sen och stadsdelsförvaltningens inspektioner var, då som nu, inhysta i en källarlokal i gaveln på en fastighet i Sörbäcksområdet.

Utanför lokalen finns inte mycket som antyder att det finns någon form av verksamhet. Uppklistrat på en oansenlig anslagstavla finns dock ett informationsblad med uppgifter om öppettider som kan vara vägledande för en besökare. Anledningen till den sparsamma informationen kan vara att verksamheten i dagsläget inte är i behov av ytterligare reklam. De boende tycks känna till verksamhetens läge, målgrupp och innehåll. Vid en förfrågan i området fanns det många hjälpsamma föräldrar som berättade om verksamhetens förträfflighet och lovordade den insats som ledarna visade prov på. En kvinna, själv förälder och boende i Kroksbäck sedan 30 år tillbaka, uttalade en önskan att området någon gång kunde omtalas i positiva termer. På tal om ungdomsverksamheter, integration och storstadssatsningar betraktades Flamman som en positiv tilldragelse och samtalet avslutades med en hälsning, till den som det berör med orden: *”Tro inte på allt som skrivs om oss, man känner inte igen sig. Vi invandrare håller ihop, det skulle kanske svenskarna också lära sig”*. Det var ett uttalande som vittnade om en självupplevd hög integrationsgrad inom bostadsbeståndet och mellan invandrare, samtidigt som det visades prov på en föreställning om svenskarnas brist på integration. De sistnämnda borde lära sig integrationens svåra konst och hålla samman.

Oavsett vem som håller ihop med vem så tycks olika former av fritidsaktiviteter och målgruppernas ålderstillhörighet spela en viss roll för vilken form av verksamhet som barnen och ungdomarna väljer. Magnus Wendahl, fritidsledare på Kroksbäcks fritidsgård säger att: *”Flamman har fler yngre besökare än vad fritidsgården har...samtidigt finns det en del som går dit, men inte hit och en del som går hit men inte dit”*. Med målgruppen som minsta gemensamma nämnare borde kanske Flamman och fritidsgården utvecklat någon form av samarbete, men Magnus Wendahl svar är nedslående:

Vi har väldigt lite samarbete. Flamman har sagt att de har fullt upp med sitt. Vi har lokaler, det är det vi kan samarbeta med i första hand. Platsen finns, ni är välkomna, detta har vi framfört till Belas³⁹ också, men än så länge har det inte varit någon respons // . Samarbete? Det kan inte bli sämre, eftersom vi inte har någonting i dag.

³⁹ ”Belas” syftar till Belas vänner, en träffpunktsverksamhet i Kroksbäcks norra del som driver en parallell verksamhet till Flamman.

Samarbete finns således inte, men samtidigt kan det skönjas en latent önskan om samverkan, som av olika skäl inte låter sig göras. Den viktigaste anledningen uppges vara att antalet besökare, både på Flamman och fritidsgården, är av den storleksordningen att personal inte kan lösgöras från de egna verksamheterna. Till Flamman kommer ca 40-60 besökare i veckan och fritidsgården räknar ca 300 besökare pr dag, vilket förutom barn och ungdomar mellan 7-17 år också inkluderar uthyrningsverksamhet. Enligt Magnus Wendahl är fritidsgårdens personal uppbounden till caféverksamhet och andra aktiviteter, vilket innebär att varje resurs som avdelas utanför den ordinarie verksamheten, till sin konsekvens leder till att delar av fritidsgården måste ”slå igen”. Vinsten av ett eventuellt personellt samarbete riskerar således att minska fritidsutbudet i området, vilket knappast kan vara en önskvärd konsekvens för någon av parterna. Det är ett dilemma för verksamheterna som genom sin målgrupper eftersträvar integration med omvärlden, samtidigt som de praktiska omständigheterna kan leda till såväl geografisk som social segregation. Det är ett dilemma som även kan noteras inom de kommunala fritidsverksamheterna och Magnus Wendahl ger sin bild av samarbetet inom kommunen:

Tidigare kunde jag säga: ja är du intresserad av detta som du vill syssla med, där finns det folk som kan detta. Prata med den och den, de kan hjälpa dig vidare. Idag har jag så gott som ingen aning om detta längre. Jag kan inte slussa vidare till andra delar av stan eftersom jag inte vet vad som händer där, mer än i väldigt liten skala. Det var lättare innan att samarbeta med andra fritidsgårdar, vilken fritidsgård som helst egentligen. Nu är vi helt administrativt bundna till de gårdarna som ligger nära här inom Hyllie .//. Kortet⁴⁰ gäller bara inom stadsdelen. Det finns en del gårdar som har lite andra system, men det är undantag. Tidigare var det ett kort för hela stan, Nu är det ett för varje stadsdel. Och det har jag märkt, vi har haft mycket besök tidigare från Oxie, Rosengård och Lindängen, men det är inte mycket kvar nu längre.

De praktiska svårigheterna att samverka inom de befintliga ramarna förefaller att vara ett organisatoriskt problem, som tillsammans med bristen på personella resurser sammanfaller på ett sätt som leder till integrationens motsatta konsekvenser. Samtidigt finns

⁴⁰ Kortet syftar till det fritidskort som delas ut eller kan köpas vid fritidsgårdarna och som berättigar till lån av spel, billigare entré vid disco etc. Det ingår även försäkring för fritidskortsinnehavare.

det anledning till försiktighet i bedömningar av lösningar som enbart skulle kunna utgöras av personella resurser. Med fokus på Flamman finns en önskan om självständighet gentemot fritidsgården, som måste avvägas i förhållande till samverkan med omvärlden och Juan Paez säger: ”*Vi kan samarbeta med fritidsgården, men vi vill köra vår grej, för vi vill vara självständiga*”. Denna självständighet skall ses i förhållande till att Flamman s aktiviteter i huvudsak är uppburna av ideella krafter, vilket inte hindrar att även ungdomspraktikanter, som förmedlats genom stadsdelsförvaltningen, arbetar här⁴¹. Med undantag av ungdomspraktikanterna så uppbär inte någon av ungdomsledarna lön, vilket inte heller eftersträvas enligt Juan Paez:

Vi behöver inte få betalt för det är vi själva som har startat den här verksamheten, men det är däremot viktigt att man kan få hjälp från stadsdelsförvaltningen med en pedagog, eller människor som kan hjälpa träffpunkterna med en massa saker. Då skall man betala lön till de personerna, som kan ha fritidsansvar. En resursperson som går till de olika träffpunkterna och gör olika aktiviteter tillsammans med de ideella föreningarna. Det skall vara en person som kan jobba praktiskt, inte bara samordna, dela ut blanketter eller sånt.

Det är en paradoxernas situation där träffpunkten eftersträvar oberoende, samtidigt som samverkan med omvärlden i form av kontakter med andra ungdomsverksamheter eller träffpunkter, innebär ett merarbete som inte ryms inom de ideella krafternas redan uttänjda ramar.

4:3 Verksamheter för olika åldersgrupper

Sivs Café är en träffpunktsverksamhet som startade 1997 och bedrivs i Bellevuegården. Träffpunkten är lokaliserad till en fastighet på Stensjögatan, men har även Delsjögatans hyresgäster som målgrupp. Utanför caféet finns en stor skylt som annonserar verksamheten, samtidigt som besökare själv måste orientera sig in i fastigheten. En porttelefon hindrar effektivt känslan av öppenhet att sprida sig, vilket är en problematik som hör

⁴¹ Information från Juan Paez.

samman med de fysiska förutsättningarna för verksamheten. Lokalen är inhyst i en fastighet som inte är planerad för andra ändamål än att tillhandahålla bostäder. Det har inte skett någon form av ombyggnad som skulle kunnat ge exteriören ett intryck av en större tillgänglighet. De inre lokalerna består däremot av två sammanslagna lägenheter, som har utformats i enlighet med de uppdragna riktlinjerna för verksamheten.

En besökare möts av en hall, ungefär som i en lägenhet av privat karaktär. Innanför hallen finns den öppna delen av verksamheten, som i det här fallet består av ett rum av cafékaraktär. Här finns lekrum, datarum och samlingsrum. Verksamheterna riktar sig till alla åldersgrupper, men barn under 10 år kan endast besöka lokalen i vuxens sällskap, vilket är en medveten strategi för att hyresgästerna skall kunna mötas och Siv Kullman, representant för MKB och Sivs café säger: *”Här får inte komma några ensamma barn under tio år, och då har de en förälder med sig, då ger det ena det andra”*. Denna händelseutveckling tycks dock inte vara självklar. Enligt personalen på Sivs café är det främst pensionärer, som söker sig till caféet. Det är få spontanbesök, men ibland är det *”några byggjobbare som kommer in och tar en fika”*, annars är det *”en promille av arbetande svenskar som kommer in”*. Sammanlagt beräknas spontanbesöken uppgå till 10-15 personer pr dag. Förutom dessa spontanbesök, som i första hand är inriktade på samvaro över en kopp kaffe eller te, består aktiviteterna av undervisning i svenska, cirkel- eller kursverksamheter av mer organiserad karaktär. Biljard- och bordtennisbord kan utnyttjas i Tvättstugans lokaler, men spelen sker i organiserad form, vilket för övrigt är ett av de få exempel som visar att det, bortsett från den formaliserade rådsrepresentationen, finns ett samarbete mellan träffpunkterna i området. Utflykter är ett annat exempel på organiserade aktiviteter som riktar sig till alla boende i området. Målen för bussturerna har varit Falsterbo, Vikingaby i Trelleborg eller Tomelilla sommarland. Under sommaren återkommer bussturerna en gång i veckan, men även under vintersäsongen har bussturerna en viss attraktionskraft och Siv Kullman berättar:

Under vintern går bussturerna 1 gång pr månad till Bokskogen eller något friluftsområde där man kan grilla. Småturen kostar 10 kronor och de större utflykterna kostar lite mer. Det är de medel som vi beviljar Friluftsförbundet och sen i efterskott så får vi lite från stadsdelsförvaltningen, när vi har dokumenterat vad vi har gjort .//. Men vi märkte också att när MKB själv startade var det inte så många, inte ens badresorna, men när Friluftsförbundet...Nu när det inte är myndigheten MKB,

så är det mycket lättare att få folk med. Det ligger hos invandrare att fastighetsägare, det är liksom en myndighet. Friluftsförbundet är vem som helst.

Bussturer har uppenbarligen fått gensvar bland hyresgästerna även om intresset, ställt i relation till deltagarantalet vid tidigare utflykter, har avtagit⁴². Enligt beskrivningen förefaller det som om befolkningen hyser en viss misstänksamhet inför fastighetsägaren som organisatör för fritidsverksamheter, vilket är ett hinder som undanröjts genom Friluftsförbundets inträde på arenan. Den personaltekniska konstruktionen av träffpunkten fungerar enligt en modell som Siv Kullman beskriver:

Två tjänster har MKB köpt av Friluftsförbundet i projekt 3 år framåt + 100.000 kronor i medel för verksamheten, som går till Friluftsförbundet som sköter det. Sen finns jag här i bakgrunden för att ta lite större beslut.

Tjänstekonstruktionen innebär att det finns medel till lönekostnader, men personalen som arbetar kan trots detta finna anledning till oro för sin försörjning. Kortare praktiktjänstgöringar och arbetsmarknadsåtgärder, oftast begränsat i tid till 6 månader kompletterar ettåriga anställningar. Trots den oro, som är förknippat med osäkra anställningsvillkor finns det olika uppfattningar om nödvändigheten av lönebaserade anställningar, för att upprätthålla verksamheterna.

- Det behövs personal, det finns medel till två personal, men vi fyra som är här behövs.
- Vi skall inte idiotförklara människor. Om fem år skall de själva kunna skriva sin meritförteckning eller beställa en buss. Jag arbetar för att göra mig själv obehövlig.

Skiljelinjen går mellan syftet med verksamheten och den verklighet som personalen upplever. Förutom integrationssträvan mellan svenskar och invandrare skall verksamheten inriktas på att invandrarnas kompetens och arbetskraftsdeltagande skall öka. En annan bärande tanke med arbetet är att människor skall hjälpa sig själva och kunna påverka sina egna liv. Samtidigt kan verkligheten upplevas på ett helt annat sätt än de riktlinjer som anges i visionerna om träffpunktsverksamheterna. Det är en konflikt mellan

⁴² Uppgift vid Bellevuegårdens rådsmöte 991019.

vision och verklighet som tycks följa verksamheterna som en röd tråd. Integrationstanken mellan majoritetsbefolkningen och de skilda minoriteterna, som invandrarna i stor utsträckning utgör, är kanske det mest slående exemplet på kampen mellan vision och verklighet. Göran Olsson, som är medlem i Bellevuegårdens råd och aktiv i en bouleklubb, som visserligen inte är en del av träffpunktens verksamhet men som har erhållit medel för verksamheten genom stadsdelförvaltningens försorg, förklarar sin syn på problematiken:

- Alla skall ha del i, men sen är det upp till var och en om de vill delta. Om det kommer 10 invandrare till bouleklubben så är de välkomna att ta del av våra utgifter och våra inkomster och allt vad vi sysslar med. Det är upp till var och en. I sommar har vi haft en boulekurs för barnen och ungdomarna och där var det enbart invandrabarn som var med, inte enda svensk var med i den här gruppen. Så därför har de fått ta del utav det. Sedan är det de vuxna invandrarna, de äldre som vi saknar.
- Vad beror det på?
- Invandrare vill vara för sig själva. Vad jag har märkt är att de isolerar sig, och jag pratar med många invandrare om dagarna. Och det går att prata med dem, men sen är det stopp och belägg. Hur många gånger har jag inte sagt till dem: kom ner och spela boule. Det går inte, men de kan mycket väl göra det själva, när vi inte är där. Och det tycker jag är roligt, att de kommer och spelar familjevis. Det händer allt som oftast att det kommer familjer och har sina barn med sig och spelar och tycker det är jätteroligt. Och jag gör i ordning banan lika mycket för deras skull som för oss andra. Vi har poänglappar och det var en pojke i gruppen i somras. Och vi skulle göra de här lapparna, så kom han helt spontant till mig: Du Göran, det kan min pappa göra till dig. Han har såna grejor. Och pojken gick hem och jag gick upp. Två minuter efter kom pappan och frågade: Hur vill du att det skall se ut? Han är brasilianare. Det tog inte en vecka så hade han gjort de här lapparna. Och han sa: Du Göran du gör så mycket för vår pojke så jag vill gärna hjälpa dig i gengäld. Det är en liten kil som har kommit in där.

Bouleklubben lyckas locka till sig hyresgäster av olika åldersgrupper. Det är både barn och vuxna som använder banan, men de omedelbara kontakterna mellan vuxna invandrare och svenskar låter vänta på sig. Sommaraktiviteterna bland den yngre generationen innebar att endast barn med invandrabakgrund sökte sig till spelen. Denna omständig-

het skulle kunna förklaras av att sommaraktiviteterna inföll samtidigt med föräldrarnas semestrar, vilket skulle kunna leda till att en större andel familjer var bortresta under perioder. Korrelationen mellan etnicitet och arbetslöshet skulle kunna vara en av de faktorer som kan förklara, att det under sommarmånaderna fanns en större andel invandrarbarn i stadsdelen. En annan svårighet är definitionen av vem som är svensk och vem som är invandrare, vilket också kan spela in när målgrupperna anges. Ett samtal vid Sivs Café belyser problematiken avseende invandrarskapets krets:

- Verksamheter tycks dra till sig barn oavsett ursprung, men när det gäller de vuxna så verkar det som om de fördelar sig i enlighet med språktillhörighet eller nationalitet.
- Det har det ju inte gjort här.
- Men bouleföreningen?
- Så är där en invandrare bland de vuxna. Bland barnen är det övervägande invandrare // Ja, där är väl en åtta nio, och så är där *en*⁴³ invandrare, men jag menar det finns ju någon. Till och med i studiecirkeln som handlar om gamla Malmö så finns det en eller två invandrare. Jag trodde inte de skulle komma, jag tror inte det finns någonting där det inte kommer invandrare, *någon*⁴⁴ i alla fall. Men naturligtvis är det de som har varit här länge och som har blivit lite mer svenska och som behärskar språket bra.

Allaktivitetshuset eller Aktivitetshuset, slutligen förkortat till Huset är beteckningar på de lokaler, inrymda i ett enplanshus som till det yttre påminner om de byggnader som planerats för förskole- eller fritidsverksamheter. För den som inte känner till att byggnaden innehåller ett café eller andra verksamheter kan det vara svårt att inse platsens offentliga karaktär. Visserligen finns en skylt som talar om att det finns ett aktivitetshus, men exteriören ger ett slutet, nästan institutionsaktigt intryck.

Innanför entrén finns ett korridorliknande utrymme, som leder in till caféet. Väl inne i lokalerna uppstår känslan av öppenhet och offentlighet. En ljus cafélokal öppnar sig där besökare har möjlighet att dricka en kopp kaffe eller att äta ett mindre mellanmål. Bröd, pajer och baguetter står på menyn. Det är ett utbud som lockar till sig ett mindre antal besökare. Under en period fanns det planer på att privatisera caféet och två kvin-

⁴³ Egen kursivering.

⁴⁴ Egen kursivering.

nor var villiga att driva caféverksamheten som egna företagare. Vid närmare eftertanke och erfarenheter genom anställningar i aktivitetshuset förändrades deras inställning. Besöksunderlaget, tillsammans med beställningar på pajer eller smörgåsmat, skulle kanske inte vara av den omfattningen att det skulle kunna bära ett företag. Företaget framstod som allt för riskfyllt och de båda intressenterna drog sig ur projektet. Vid en gruppintervju som skedde vid Aktivitetshuset diskuterades caféets fortsatta öde:

- X: Om det bara är föreningar som skall ta över, så är det ju i deras intresse att det skall gå runt.
- Y: Men då innebär det att jag som representerar en ideell förening, helt enkelt beordrar någon av mina medlemmar att komma hit och sköta caféet en dag. Är det så det skulle fungera tycker du?
- X: Ja, det tycker jag.
- Y: Ja, men jag tror inte det fungerar, allvarligt talat.
- X: Ja, men varför har man då en förening?
- Z: Man kan ifrågasätta om det behövs ett så avancerat café. Man skulle kunna göra det enklare och satsa på verksamheten mycket mer.
- Y: Det som är viktigt, när det gäller oss i alla fall som är i min ålder, är caféet otroligt viktigt. Vi är otroligt glada för det där caféet⁴⁵.

De disparata uppfattningarna tycks inte finnas i frågeställningen om caféets fortsatta existens. Däremot finns olika synpunkter på hur och vem som skall driva verksamheten. Frågeställningen utgår från caféets fortsatta existens, men också från frågeställningen om stadsdelen borde satsa resurser på lönebaserade anställningar eller reducera insatserna till den utrustning som krävs för att påbörja nya verksamheter eller stödja redan befintliga träffpunkter. Katarina Rosenqvist som arbetar i Aktivitetshuset, men också är verksam på ideell grund inom Kroksbäcks träffpunktsverksamheter säger:

⁴⁵ X: Niklas Hansson, projektanställd i Aktivitetshuset.

Y: Alli Reimergård, Seniornet.

Z: Marie Hallberg, arbetar på Kroksbäckskolan och i Aktivitetshuset.

Hade man fått lön för det jobbet så hade man ju lagt ner ännu mer, men man orkar inte det, ideellt alltså. Det känns alltså...Varför skall jag göra det .//. Jag tror inte att folk är intresserade att lägga ner hur mycket själ som helst. Dels har man inte tid och en dels orkar inte, och det är tungt, det är jättesvårt.

Synpunkterna som kommer fram är att ett ideellt arbete kräver kraft och engagemang. Det är ett engagemang som kan vara svårt att kombinera med ett arbete som kräver tid och uppmärksamhet och som kanske lämnar små tidsmarginaler att utveckla andra krävande uppgifter. Ann Pärilstam, som arbetar på MKB och är representant i Holmarådet sammanfattar svårigheterna: *”Det är himla svårt att hitta de här eldsjälarna till att dra igång. Och hur man skall hitta dem, det vet jag faktiskt inte”*.

Engagemanget i Aktivitetshuset sker i huvudsak genom personella resurser. Det finns en projektsekreterare som ansvarar för verksamheten, men därtill finns ytterligare knuten personal. En form av anställningar sker genom arbetsmarknadsåtgärder eller praktiktjänstgöringar, som i allmänhet är begränsade till 6 månaders engagemang. De ideella krafterna skall inte underskattas, men hittills har den energi som de frivilliga krafterna utgör, spelat en underordnad roll. De större tilldragelser som skett och som tycks utgöra undantagen som bekräftar regeln har bestått i Kulturcaféets tillkomst. Kulturcaféet har sin plattform i Aktivitetshuset och inriktar sig på ett brett utbud av kulturella uttrycksformer inom bl a musik, teater, konst och litteratur. Föreningen Arauco är organisatör för verksamheterna och under sommaren 1999 genomförde de en filmfestival som pågick under fyra dagar. Filmvisningarna skedde i samarbete med Aktivitetshuset som hade verksamheter under hela sommaren och Lotta Palmqvist, projektsekreterare säger:

Sommarverksamheten var en succé, ungefär 150 barn passerade och många var här varje dag. En fast skara på ca 40 barn kom varje dag under hela sommarlovet, men det var en katastrof ur en annan synpunkt. Föräldrarna kom ju överhuvudtaget inte ner.

Det har, åtminstone under sommarmånaderna, inte varit svårt att engagera barnen. Aktivitetshuset fungerar också som hemvist för några föreningar, men träffpunkterna har egna lokaler, vilket förmodligen är en bidragande orsak till att träffpunkternas verksamheter inte har blivit en naturlig del av Aktivitetshusets verksamheter. På en anslagstavla

står dock att läsa om Eleonora kvinnoförenings gymnastiktimmar, vilket föranleder en fundering över deras engagemang och närvaro i lokalerna. Svaret från Lotta Palmqvist antyder att det snarare beror på en tillfällighet: ”*Den enda anledningen till att Eleonora kvinnoförening var på Aktivitetshuset, var för att deras lokal stod under vatten så de hade ingenstans att gympa*”.

Det skrala samarbetet mellan träffpunkterna och Aktivitetshuset skulle, åtminstone delvis, kunna bero på att de boende inom stadsdelen varken känner sig delaktiga i Aktivitetshusets tillkomst eller fortsatta öde. En av besökarna uttrycker detta i ett inlägg under gruppintervjun som tilldrog sig i Aktivitetshuset:

Vad jag kommer ihåg, för tre fyra år sen⁴⁶, så var det lite diffust prat om vad som skulle göras med detta här, och det var långt innan det var upprustat och allt det här. Det var ett stort nätverksmöte och då blev det diskuterat att gå ut till alla människor och tala om vad som skall hända, få in så många svar som möjligt vad folk önskar sig. Kanske en tävling, vad man skall kalla huset. Aldrig någonting sånt gick ut vad jag vet. Det tycker jag är fel, så skall man inte tro att folk kommer bakfter när allt är klappat och klart.

Allaktivitetshusets tillkomst har således skett utan lokal förankring men i efterhand, har personalen försökt arbeta med att göra lokalen känd, vilket har skett genom ”operation dörrknackning”, inbjudan till lokalen och genom en soppköksvariant. Lotta Palmqvist:

Här satt några människor av blandade nationaliteter och sa att vi måste få hit folk, men hur får vi hit folk. Ja, men det får vi genom att bjuda på någonting. Så då bildades soppgruppen och soppgruppen sökte framgångsrikt pengar från stadsdelsförvaltningen och började göra soppa. Först gången gjorde vi lammsoppa och tyckte att vi hade varit jätteduktiga, för då hade vi tänkt på muslimerna. Men då kom det några judar som blev jättearga för att det inte var koscherslaktat. Men sen bjöd vi på soppa tre gånger den hösten plus ett julkaffe, som vi fick döpa om till decemberkaffe, kom vi på så småningom. Det kom olika kön och olika nationaliteter. Det fantastiska hände att man hade muslimska kvinnor som satt här med schalar och här stod det folk och spelade dansbandsmusik. Det var en upplevelse //.. Det finns fortfarande pengar kvar och de ligger just nu under ”Holma för oss alla”.

⁴⁶ Aktivitetshuset påbörjade verksamheten under hösten 1997 och våren 1998.

”Holma För Oss Alla” är en paraplyorganisation för föreningar och olika aktörer i Holma, som har bildats i syfte att knyta samman de olika föreningarna, eller träffpunkterna. En uppgift är att sammankalla nätverket inom Holma och samordna insatserna i gemensamma aktiviteter. I detta sammanhang blir förvaltningen av soppkökets resterande resurser ganska naturlig. Det har varit en sammanhållande aktivitet som riktar sig till alla boende i området. Julmarknaden är en annan gemensam aktivitet, som samlar föreningar och andra engagerade inom området. De ekonomiska resurserna som stadsdelsförvaltningen kan tillhandahålla för detta ändamål är helt essentiellt för dess fortsatta överlevnad. Karl Eric Calling, ordförande i ”Holma för oss alla” säger:

Den här julmarknaden... man fick 15 000 kronor, och då börjar man med föreningar som inte har någon egen ekonomi som gick ihop ett antal personer. Hur i jösse namn skall de få ihop 15 000 kronor för en julmarknad som riktar sig till barn och invandrarfamiljer för att få ett grepp om vad som är en svensk jul och jultraditioner?

Uppgifterna för ”Holma för oss alla” och Aktivitetshuset skiljer sig på en punkt. ”Holma för oss alla” är en sammanslutning av föreningar som i huvudsak arbetar på ideell grund. Aktivitetshuset fungerar däremot med hjälp av personella resurser, antingen det nu sker i form av reglerade arbetsförhållanden, projektformer eller genom arbetsmarknadsåtgärder. I detta avseende är det, till skillnad från ”Holma för oss alla”, en produkt som har skapats av tjänstemän och regleras av stadsdelsförvaltningen, som presenterar en myndighetsbaserad värld. Trots de olika utgångspunkterna har ”Holma för oss alla” och Aktivitetshuset behov av ett nära samarbete. En långsiktig planering för ”Holma för oss alla”, anges vara att arbeta med integration av de boende på Holma med Allaktivitetshuset som plattform, vilket innebär att myndigheterna och de fria föreningarna krävs på ett samarbete, som kräver respekt för myndigheternas ansvarsområden, men också för de fria föreningarnas rätt att få verka utan myndigheternas intervention. Erfarenheterna har visat prov på en viss rollförväxling och Karl Eric Calling, som dels är politiker i stadsdelfullmäktige, dels är ordförande i ”Holma för oss alla”, pekar på ett tillfälle när demokratin har varit i farozonen:

Jag ställde upp och kandiderade och blev vald som ordförande⁴⁷ och genast hade stadsdelsförvaltningen synpunkter på att jag blev vald. Det har man inte sagt till mig, det har man sagt till andra och det är tråkigt när förvaltningen inte kan hålla fingrarna ifrån demokratiprocessen.

Här finns onekligen en korsbefruktning mellan politik och människors vardag, föreningsverksamhet och myndigheternas inriktning som styrs av de politiska beslut som ligger till grund för deras engagemang och fastställda ramar. De dubbla roller som enskilda personer innehar kan vara svårt att urskilja, vilket i sin tur medverkar till att det uppstår motstridiga förväntningar med en svårbemästrad irritation som följd.

⁴⁷ ”Holma för oss alla” åsyftas.

5 Demokratiprocessens organ

Med en schematisk bild av den organisation som omger träffpunktsverksamheterna kan uppbyggnaden enklast beskrivas i form av en pyramid med den breda basen i botten. Enligt Stadsdelsförvaltningen har råden bildats för att markera vikten av det lokala engagemanget⁴⁸. Det lokala engagemanget bör rimligtvis vara förankrat i befolkningen, som i det här fallet utgör pyramidens bas, vilken i demokratisk ordning kräver någon form av representation. Det finns en teoretiskt utvecklad modell av hur representationen skall ske i stadsdelsförvaltningen. I korthet innebär modellen att träffpunkterna som består av föreningar eller lösare sammanslutningar av människor som samlas runt olika intressefrågor organiseras i nätverk, som är mer eller mindre utvecklade i de skilda delområdena. Nätverken beslutar vem som skall ingå i råden och representera träffpunkterna i stadsdelsförvaltningen, som i sista hand beslutar om resursfördelningen. Råden har av ordet att döma endast en rådgivande funktion. De kan inte besluta om resursfördelningen, deras funktion är reducerad till att lämna synpunkter till stadsdelsförvaltningen som har autonom rätt att ge bifall eller avslag till inkomna ansökningar från föreningar i området. Med en snabb blick på förteckningen av rådsrepresentanter finns det i sammanhanget två omständigheter som är frapperande. En omständighet är rådets etniska sammansättning och en annan är den sammansättning av föreningar och organisationer som rådsmedlemmarna är företrädare för.

Det förefaller som om råden har ett ensidigt svenskt inflytande och invandrare är underrepresenterade, vilket kan framstå som något märkligt mot bakgrund av att konceptet som träffpunktsverksamheterna bygger på, har till syfte att öka integrationen mellan svenskar och invandrare. Anledningen går inte att söka i områdenas befolkningsammansättning. Bellevuegårdens befolkning består till 41%⁴⁹ av personer med utländsk bakgrund, Holmas består till 59%⁵⁰ av personer med utländsk bakgrund och slutligen Kroksbäck består till 43%⁵¹ av personer med utländsk bakgrund.

Vid intervjuerna har visserligen framkommit att en av rådsmedlemmarna härstammar från Danmark men kan ”passera” som svensk. Det skall här beaktas att informan-

⁴⁸ Program för lokalt utvecklingsavtal mellan Malmö stad och regeringen (990922).

⁴⁹ 1 595 personer.

⁵⁰ 1 822 personer.

⁵¹ 2 027 personer.

terna endast i ringa grad betraktar skandinaver som invandrare. Endast vid lite eftertanke har skandinaver kategoriserats som invandrare. Ibland har det krävts en hel del eftertanke och då har kategoriseringen endast skett i avsikt att påvisa närvaron av en integrationsprocess mellan svenskar och invandrare. Med fokus på rådets representantskap kan det emellertid konstateras att integrationen inte har utvecklats genom rådets etniska sammansättning.

Mot bakgrund av att råden uppges kunna bestå av representanter för föreningar, boende, organisationer eller andra intressenter i området, är det också anmärkningsvärt att representanter för MKB och de lokala hyresgästföreningarna dominerar rådets sammansättning. Stadsdelsförvaltningens information av hur råden kan vara sammansatta ger en föreställning att det föreligger en bred representation av befolkningen. Ur ett organisationsinriktat perspektiv kan det därför vara intressant att granska rådets sammansättning.

En granskning av rådets sammansättning visar att *Bellevuegårdens råd* består av fyra personer. MKB representeras av en person. Det skall nämnas att rådsmötena under tidigare epoker av rådets historia har bevisats av två personer från MKB, men endast en person var formellt att betrakta som rådsmedlem. Det kan tyckas som en petitess i sammanhanget, men antalet personer kan ha en viss betydelse för den mentala upplevelsen av MKB:s inflytande, vilket har visat sig i diskussioner med träffpunktsmedlemmar som uppgett att MKB tidigare representerats av två personer. Oavsett definition på formellt eller informellt representantskap så företräds MKB idag av en person. Vidare är företrädare för de lokala hyresgästföreningarna, som representerar Delsjögatan och Stensjögatan, också representerade i rådet. Slutligen är "Tvättstugans" representant, genom Malmö Missionsförsamling, medlem i rådet. *Rådet i Holma* representeras av MKB och den lokala hyresgästföreningen, Lyckoklövern. Här finns för närvarande inga andra föreningar representerade. Det skall påpekas att nätverket i Holma har fört diskussioner att utöka representantskapet, men frågeställningen har skjutits upp till nästkommande nätverkssammanträde som kommer att ske under 1:a kvartalet år 00. Slutligen består *Kroksbäcks råd* av tre ledamöter. En representant från MKB och en representant från den lokala hyresgästföreningen följer den gängse bilden av nätverkens representantskap. Trots MKB:s och den lokala hyresgästföreningens dominerande och reguljära representantskap så bryter Kroksbäcks nätverk mönstret. Här finns en representant från de boende, som inte arbetar på MKB, inte representerar hyresgästföreningen och inte är an-

ställd av någon institution i området, men har trots detta, fram till dec 1999, representerat nätverket i rådet.

Enligt Inger Björkqvist, Stadsdelsförvaltningen i Hyllie, beslutar nätverken hur rådsrepresentationen skall utformas. Stadsdelsförvaltningen har inte några synpunkter på vilka personer eller vem de representerar. Med denna öppna inställning till representantskapet inställer sig frågan: hur denna, i etniskt och organisatoriskt avseende, något ensidiga sammansättning har kunnat komma till stånd? Ett sätt att få svar på denna fråga är att helt enkelt fråga hur rådsrepresentanterna utses. Ett axplock ur svaren kan ge indikationer på hur demokratin kan upplevas fungera i praktiken.

- Representerar du hyresgästerna eller MKB?⁵²
- Jag representerar de boende, men... skulle det stå och väga någon gång, så är det ju det som är bäst för MKB, som kommer in i bilden.
- Hur valdes ni in i rådet?
- Vi fick bara besked att vi skulle ta ut ett råd och sa att "vi vet ju inte någonting" - "nä, men ta då ut någon representant från olika". Så därför blev det bara jag och NN //.. Sen för att ta några hyresgäster tillräckligt snabbt, så tog vi de hyresgäster som vi kände till som var med i... Hyresgästföreningen blev det ju.
- Jag⁵³ har ju varit involverad i detta ca ett år, och då fick jag bara gå in i rådet efter företrädaren för mig. Därför att jag representerar MKB.
- Hur har rådet utsetts?⁵⁴
- Vi hade ett tidigare nätverk och det var en kvinna från MKB, hon hade ett sånt där nätverk. Men sen försvann hon och då kallade MKB till informationsmöte och presenterade NN, det skulle vara han eftersom han tog hand om föreningsliv, det skulle vara hans uppgift //.. Men jag tycker inte att rådet har någon funktion alls, man träffas och går igenom olika ansökningar och sen händer inte mera med det. Rådet har egentligen inte någon funktion, för sen träffas man inte mer, och sen har man inte mer kontakt resten av året//.. För mig spelar det ingen roll om råden finns eller inte finns, det har ingen betydelse alls.
- Vill ni att MKB skall representeras i rådet?

⁵² Fråga till representant för MKB, Västerstaden.

⁵³ Representant för MKB, Holma.

⁵⁴ Fråga till träffpunktsrepresentant i Kroksbäck.

- Nä, det kommer från dem ../. Hyresgästföreningen sitter också i rådet, men de sammankallar inte. Det kommer alltid från MKB. Vi är inte fria, vi har inga medel, det är MKB som styr.
- Jag⁵⁵ tycker inte det är någon demokrati i det här rådet och när två, nästan är jäviga. Jag tycker att vi skall ha de här pengarna. Det är klart att jag vill ha pengar här, så får jag kanske behålla mitt jobb. Det blir ju fel, men hade det funnits två boende från varje hus som säger ”nä, ni gör inte ett så här bra jobb”, det hade blivit en helt annan sak. Det heter ju demokratipengar också och det är ingen demokrati i det.
- Hur utses råden?⁵⁶
- Råden, där borde finnas klara direktiv på hur de skall utses. Det har inte funnits. Än i dag vet jag inte hur det här rådet har utsetts, hur många och vem som sitter där, varför de sitter där och vem de representerar. Jag har bott i området i nio år. Jag har pratat med andra som har bott här ännu längre och på hela området har vi ungefär 1700/1800 hushåll och vad vi har lyckats plocka fram är att 1200 av de 1800 har kunnat vara med och påverka vem som har suttit i rådet ../. Vad som har sagts är att man har behövt någon och frågat: Kan du sitta, kan du sitta, kan du sitta och så har man utsett någon. De som satt nu sist, tre stycken. Två av dem representerade den lokala hyresgästföreningen, har jag förstått och den andra representerade MKB. Är det hyresgästföreningen och lokala hyresgästföreningen som skall styra föreningsverksamheterna och de kommunala pengarna?

Röster från MKB:s egna representanter och nätverkets representanter talar sitt tydliga språk om den demokratiska processen. Det är en demokrati som sker under givna förutsättningar där MKB och Hyresgästföreningen har en central roll, vilket till sin konsekvens innebär att dessa institutionaliserade organisationer har ett avsevärt inflytande över de resurser som stadsdelsförvaltningen beslutar om. Karl Eric Calling visar på att det finns en okunnighet om hur råden har utsetts, hur många som sitter där, varför de sitter där och vem de representerar. Med fokus på dessa synpunkter är det också intressant att reducera frågeställningarna till hur det är beställt med människors lokala engagemang i föreningar och deras kunskap om rådets blotta existens.

⁵⁵ Rådsrepresentant.

⁵⁶ Fråga till Karl Eric Calling, ordförande i ”Holma för oss alla”.

För att få någon indikation på omfattningen av föreningsaktivitet och kunskapen om rådets existens utfördes en ”operation dörrknackning” i fyra fastigheter, belägna på Stensjö- resp. Delsjöгатan i Bellevuegården. Dörrknackningen utfördes av de lokala hyresgästföreningarnas representanter och inbringade information från ca 100 hushåll⁵⁷. Av dessa hushåll uppgav ca 90% att de kände till minst en träffpunkt. Det finns således en god kännedom om träffpunkternas existens, vilket inte motsvarar kunskapen om råden. Ungefär 95% uppgav att de inte kände till råden, deras existens eller funktion. Ungefär lika många hushåll uppgav att de inte heller önskade vara rådsrepresentanter. Den höga andelen som inte känner till råden eller önskar delta i rådssammanträden kan inte förklaras genom bristande föreningsaktivitet, eftersom ca 30% uppgav att de är föreningsaktiva. Däremot kan kanske okunnigheten om råden ha ett samband med hyresgästernas inflytande i bostadsområdet. Ungefär 90% uppgav att de inte anser sig ha ett inflytande i bostadsområdet, vilket är ett tecken på bristande delaktighet och avsaknad på en fördjupad demokrati. Det skall framhållas att det är en begränsad undersökning i en begränsad del av stadsdelen, men trots detta ger uppgifterna en indikation på graden av den demokratiska processens lokala förankring i området, som i det här fallet förefaller vara begränsad.

⁵⁷ Resultatet av svaren är ”skattade” av Susanne Ohlsson, Stensjöгатans lokala hyresgästförening och representant för Sivs Café. Skattningen har skett med hjälp av anteckningar från de svar som erhållits via ett frågeformulär.

6 Förmedling av lokaler eller lokal förankring?

Självförvaltning, storstadssatsningar och kommunalt engagemang är olika delar i samma koncept, som har till utgångspunkt att förbättra levnadsvillkoren i miljonprogrammets bostadsområden. Holma är självförvaltningens vagga och blev ursprungligen ett exempel som gav eko långt utanför Hyllie stadsdel. Självförvaltningen innebär i korthet att hyresgäster övertar en del av förvaltningsuppgifterna och att fastighetsägaren, i det här fallet MKB, reducerar hyrorna till ett belopp som motsvarar arbetsinsatsen. Skatteförvaltningen hade synpunkter på arrangemanget och krävde hyresgästerna på skatt för uppburna inkomster, vilket ledde till en våldsamt debatt. För att undvika taxeringsproblematiken är beloppet i dag fastställt till maximalt 300 kronors reducering av hyran pr månad. Bortsett från förvaltningen av den yttre och inre miljön, tycks självförvaltningen vara förknippat med andra delar av nätverksarbetet. Per Bülow, MKB pekar på att föreningen ”Holma för oss alla” har sitt ursprung i självförvaltningen. Det började med en sammanslutning mellan MKB, Hyresgästföreningen och andra föreningar. De anordnar ”Holmadagarna”, julmarknader och andra aktiviteter i området och för området. Det är aktiviteter som samlar de boende oavsett nationalitet och ursprung vilket är en av integrationens främsta uppgifter. MKB kan således påvisa att självförvaltningen har lett till ett fortgående integrationssträvande arbete. Det bör därför uppmärksammas att integration knappast utgör ett primärt mål för ett bostadsföretag, däremot kan integrationen ses som ett medel för att uppnå bostadsföretagets primära mål⁵⁸.

I dag finns självförvaltning i Bellevuegården, Holma och Kroksbäck. En av självförvaltarna uttrycker sin uppskattning över möjligheterna över att kunna utöva inflytande och skapa sociala kontakter:

Det är perfekt. Jag sköter buskar och sånt. Sen är det någon annan som städar trapporna. Det är en invandrare som gör det. 300 kronor pr månad utbetalas varje 3:e månad, skattefritt. MKB sänkte ersättningen //. För det första, vi som är med i självförvaltningen kan ju skapa kontakter med resp. hyresgäster i resp. trappor och vi som går ute i grönområdena vi pratar med folk. Den sociala biten är det värde-

⁵⁸ Liedholm & Lindberg (1998).

fullaste. Skapar man en god kontakt, en god anda då blir följderna att vara och känna sitt ansvar för sitt område.

Marianne Liedholm och Göran Lindberg, forskare vid Sociologiska institutionen i Lund pekar på risken att en del hyresgäster känner sig utestängda och andra, t ex boende som får hyran betald via bostadsbidrag eller socialbidrag, inte känner sig motiverade att vara delaktiga i självförvaltningsarbetet, eftersom de inte kan dra ekonomisk nytta av det. En annan risk som Liedholm och Lindberg påpekar är att det som företaget uppfattar vara en kommunikation, snarare är nyttjande av billig arbetskraft än delaktighet för de boende⁵⁹. Inom Hyllies självförvaltningsområde har reaktionerna i huvudsak varit positiva, delaktighet och ansvar är återkommande omdömen men även kritiska röster framkommer och en av självförvaltarna börjar tröttna på uppdragets karaktär:

Vi har självförvaltning på en gård. Det fungerar delvis .//. Det är många människor som är arbetslösa och de intresserar sig inte för sitt område. Men jag har en överenskommelse med tonåringarna, pojkarna och flickorna. Det är de som går ut och snyggar till gården och det är de som får hyresreduceringar .//. Till en viss del har vi en fungerande självförvaltning. Men det fungerar inte alls och jag kommer att avveckla detta den sista december för det är meningslöst. MKB tror att vi är anställda. Det är alltid klagomål, de är aldrig nöjda. Vi har ett schema och vi går ut fyra ggr pr vecka och efter klockan fyra eller fem så ser ingen från MKB att vi gör något men hyresgästerna ser att vi gör fint. Men när MKB kommer på morgonen så är där ändå en massa skit. Det är så många barn på gården. Vi skall inte jämt göra det. Det är ändå bara 300 kronor i månaden som är hyresreducering .//. MKB måste ändra attityd. De måste se oss som kunder. De ser inte oss som kunder och det tycker jag är fel. MKB ser oss som socialfall. De flesta är arbetslösa och sover till klockan tolv och de tittar på sina jävla TV-kanaler. Men en del invandrare jobbar och betalar skatt och lever aldrig på socialen. Alltså, jag är en kund och betala sextiotusen pr år och jag skall ha den standard och service som jag betalar för. MKB är inte ett serviceinriktat företag just nu. De ska tjäna pengar.

MKB är ett vinstdrivande företag och skall därmed tjäna pengar. Självförvaltningen är ett sätt att maximera vinsten. Grannarna känner delaktighet och ansvar samtidigt som

⁵⁹ Ibid s 37-38.

den sociala kontrollen ökar och skadegörelsen minskar, vilket i sin tur kan förvandlas till en vinst som alla har nytta av. Den sociala kontrollen uppstår naturligtvis inte i ett tomrum, det är en kontroll som, åtminstone delvis, växer fram genom delaktighet. Delaktigheten kan uppstå på flera olika sätt. Träffpunktsverksamheterna är en form av gemenskapsfrämjande åtgärd, som MKB kan ge stöd till genom lokalupplåtelser.

I programmet för Hyllie stadsdelsförvaltnings arbete påpekas att MKB är en mycket viktig samverkanspartner. Dels genom att driva självförvaltning och dels genom att initialt och kostnadsfritt tillhandahålla lokaler för olika former av mötesplatser⁶⁰. Det är svårt att beräkna det ekonomiska värdet av dessa lokalupplåtelser men i Kroksbäck, som är det delområde som har flest träffpunkter, beräknas uteblivna hyror för lokalupplåtelser uppgå till ca 450 000 kronor pr år⁶¹. De uteblivna hyrorna betraktas, ur stadsdelsförvaltningens perspektiv, som kostnadsfria upplåtelser vilket är en något missvisande bild. Till en del fastigheter som har räntebidrag är avtal knutna, som ålägger fastighetsägaren att tillhandahålla gemensamhetslokaler⁶². Fastighetsägaren kan också, tillsammans med Hyresgästföreningen, förhandla om att en del av hyran avsätts till kultur- och fritidsverksamhet⁶³. Slutligen kan fastighetsägaren bedöma att vinsterna, i form av ökad stabilitet eller minskad skadegörelse, av en lokalupplåtelser kan försvaras mot kostnaden som uppstår av förlorade intäkter. Oavsett vilket synsätt som kan vara aktuellt i det enskilda fallet, så framstår hyresgästerna, inte MKB som den part som slutligen bär kostnaderna. Samtidigt är det kostnader som i bästa fall medger ett visst inflytande, men inte beslutsrätt. Detta kan vara en frustrerande situation och en av träffpunkternas representanter säger:

MKB är det stora problemet. Först går man tre steg framåt, men sen går man fem steg tillbaka. Det är problemet med MKB, just nu funderar vi på om verksamheten skall vara kvar. Det har strulat med lokalen, vi betalar inte hyra t ex och de ifrågasätter hur vi disponerar lokalerna. Vi kan inte disponera lokalerna hur som helst, eller hur länge som helst, eftersom vi inte betalar någon hyra. Nu när det fungerar, så får man såna kommentarer. Vi är på kollisionkurs med MKB.

⁶⁰ Utveckling och rättvisa - Program för lokalt utvecklingsavtal - mellan Malmö stad och regeringen (990922).

⁶¹ Uppgift av Per Bülow, MKB.

⁶² Uppgift av Bernt Waldemarsson, MKB.

⁶³ Uppgift av HGF.

Kollisionskursen som informanten känner av kan vara ett led i en förändrad inställning från MKB:s sida. Diskussioner har uppkommit som skulle kunna innebära att träffpunkter kan flytta till större gemensamhetslokaler, som kan rymma flera träffpunkter. Det skulle kunna vara affärsmässigt rationella skäl, som ligger bakom en ökad försiktighet med lokalupplåtelseerna. Oaktat de bakomliggande skälen så visar situationen på ett maktperspektiv där de frivilliga krafterna, som erbjuder engagemang utan kapital också är underställda fastighetsägarens beslut.

7 Ambitionshöjande lön och neutraliserande svenskhet

Självförvaltningsuppgifterna innebär en reducering av hyran motsvarande ca 300 kronor pr månad, vilket är ett blygsamt belopp och knappast kan betraktas vara en försörjningsinbringande inkomst av större format. Detta är en lösning som innebär att ersättningen antar en symbolisk form samtidigt som beloppet, ur en rättviseaspekt, kan uppfattas vara ersättning för utfört arbete. Detta är en balansgång mellan självhjälp och service genom institutionaliserade åtgärder, som är ett dilemma träffpunkterna brottas med.

En genomgång av träffpunkterna, som ingår i utvärderingen visar att Sivs Café drivs med hjälp av personalresurser. Personalen är anställd genom Friluftsförbundet, men lönerna finansieras med hjälp av MKB:s insatser. Därtill skall uppmärksammas att anställningar sker med hjälp av praktiklöner och arbetsmarknadsåtgärder. Alternativet Tvättstugan drivs visserligen ideellt, men även här bidrar Malmö missionsförsamling med lönebaserad verksamhet. Aktivitetshuset på Holma drivs med hjälp av anställd personal. Här finns projektledare och projektarbetare som är anställda av kommunen. Verksamheten kompletteras med personal som anställs genom arbetsmarknadsåtgärder. Anställningarna är oftast maximerade i tid till att omfatta högst sex månader. Eleonora kvinnoförening, som har en lös anknytning till Aktivitetshuset har en person som är anställd genom Fritidsförvaltningen, ytterligare en person har, genom kommunen, erhållit ungdomspraktik. Sörbäcks fritidsförening drivs ideellt, men även här finns tillgång till ungdomspraktikanter, som erhållit tidsbegränsade anställningar genom kommunens försorg.

Sammanställningen visar att träffpunkterna vanligtvis har någon form av anställd personal. Det är inte ovanligt att träffpunkterna har tagit hjälp av ungdomspraktikanter eller andra lönebaserade anställningar, som erhålls genom olika arbetsmarknadsåtgärder. Anställningarna är kortvariga och ger ingen långvarig försörjningstrygghet, vilket är ett problem för arbetstagarna som ingår i dessa åtgärdspaket. De kortvariga anställningarna innebär emellertid även ett annat problem, som är att hänföra till verksamheternas långsiktiga arbete. Det är svårt att uppnå kontinuitet i verksamheter som är utsatta för ständiga personalbyten, vilket i det här sammanhanget utvecklas till en ödets parodi eftersom stadsdelsförvaltningen, med hänvisning till långsiktighet i verksamheterna, har

valt att inte ge lönebidrag från de medel som avsatts till träffpunkterna⁶⁴. Ett sätt att försöka uppnå ett långsiktigt perspektiv i arbetet är att träffpunkterna byggs upp av vänskaps- eller släktskapsbaserade nätverk. Släktingar eller vänner till träffpunkternas medarbetare kan ibland erhålla praktikplatser i föreningarnas tjänst, vilket till sin konsekvens innebär att aktiva föreningsmedlemmar på detta sätt erhåller kortare anställningar, som i bästa fall ger meriter och kvalifikationer för ett arbete på den öppna arbetsmarknaden. Det är däremot inte sannolikt att praktiktjänstgöringarna kommer att leda till fasta anställningar inom träffpunkternas ramar, vilket är en logisk följd av träffpunkternas finansiella situation och stadsdelsförvaltningens negativa inställning till bidrag som finansierar löner.

Vid en diskussion med företrädare för de olika träffpunkterna och samtal med besökare, framkommer att det finns disparata synpunkter i förhållande till den inställning som berör lön och ideellt arbete⁶⁵. Det finns en stor bredd i uppfattningarna och det finns inte entydiga svar. Trots detta har försök till kategorisering av uppfattningar gjorts. Synpunkterna kan i huvudsak delas in i tre kategorier. Dels finns uppfattningen att människor skall hjälpa sig själva och att föreningarna, åtminstone på sikt, skall driva sina egna verksamheter. En annan uppfattning är att ersättning i form av lön skulle underlätta engagemanget. Den tredje och sista uppfattningen skulle kunna sägas vara en synkronisering av de förstnämnda kategorierna. Här betraktas arbete för lön inte stå i motsatt ställning till ett ideellt engagemang, som kan komplettera eller vara drivande i verksamheterna. Skiljelinjerna i uppfattningar går inte i första hand mellan träffpunktsrepresentanter och rådsmedlemmar. Däremot finns det en skiljelinje i uppfattningarna mellan de som har arbete och de som deltar i olika former av arbetsmarknadsåtgärder.

Företrädarna för den förstnämnda inställningen är i huvudsak, inte förvånande, de personer som själva har anställning. Till denna kategori hör kommunens tjänstemän, som har till uppgift att skapa ett engagemang bland befolkningen. Den andra kategorin av uppfattningar, som i huvudsak utgår från inställningen att någon form av lön skulle underlätta engagemanget, har sina företrädare bland den kategori av människor som själva erhåller, eller har erhållit, lön genom praktik- eller andra arbetsmarknadsåtgärder. De tillhör den delen av befolkningen som den förstnämnda gruppen har fått till uppgift

⁶⁴ Utveckling och rättvisa - Program för lokalt utvecklingsavtal - mellan Malmö stad och regeringen (990922).

⁶⁵ Se kap 4:1, 4:2 och 4:3.

att engagera och som visserligen finner ett värde i engagemanget i sig, men som också lever under de krav som försörjningsbehoven utgör. Slutligen den tredje kategorin av uppfattningar, som i huvudsak omfattas av personer som har sin försörjning tryggad genom pension eller anställningar utanför stadsdelsförvaltningens och MKB:s tjänstemannasektor. De letar efter en medelväg och kan finna skäl till att stadsdelsförvaltningen skulle kunna lämna bidrag till anställningar. Ett skäl som anges är att personal behövs, alternativt skulle underlätta redan existerande verksamheter. Med en tillbakablick på praktiktjänstgöringar och arbetsmarknadsåtgärder tycks det, åtminstone i dagsläget, vara ett hållbart argument.

Inom de personalstyrda aktiviteterna, som Sivs Café och Aktivitetshuset representerar, finns det en vision om att på sikt kunna överlämna verksamheterna till föreningar eller andra intressenter bland de boende i området. Alla inblandade parter tycks dock vara överens om att det är ett långsiktigt mål och att det under processen krävs lönebaserade insatser. Bortsett från problematiken att erhålla medel till anställningar finns även andra komplikationer där lön och kön, svenskhet och invandrarskap följer integrationsarbetet som en röd tråd. Problematiken synliggjordes på ett oväntat sätt när Aktivitetshuset sökte efter lämplig personal vars uppgift skulle vara att aktivera den manliga delen av befolkningen i området. Sökprocessen inriktades ensidigt på en man, och mannen skulle vara svensk⁶⁶. Uppgiften som den svenska mannen förväntades utföra var att aktivera invandarmän. På en fråga om *hur mycket* svensk mannen förväntades vara erhöles svaret, att han skulle prata bra svenska och inte var nyinvandrad. En uppföljande fråga om nyinvandringens längd visade att kravet, förutom *mycket bra* kunskaper i svenska, bestod i en odefinierbar tidsrymd, där ungefär tio till tolv år i Sverige var en lägre utgångspunkt⁶⁷. Svenskheten var ett krav, som visserligen kunde modifieras i fråga om anpassning till minst ställda krav, där mycket bra svenska och en långvarig vistelse i Sverige skulle kunna vara de meriter som säkerställde svenskheten. Sökprocessen inriktades visserligen på svenskhet, men det var kanske inte nationalitetsillhörigheten i sig, som var avgörande för de diskriminerande ansträngningarna. Det kan istället vara föreställningen att svenskhet borgar för en eftersträvansvärd neutralitet, som säkerställer verksamheternas öppenhet i förhållande till människor med olika bakgrund. Det är en föreställning som inbegriper neutralitet och integration, som strävar efter inklude-

⁶⁶ Mail till M. Popoola, IMER, från Aktivitetshuset, Holma 991028.

⁶⁷ Uppföljande diskussion med projektarbetare vid Aktivitetshuset.

ring men som genom sin målbestämning kan leda till exkludering. Det är ett av integrationsdilemmat som synliggjordes vid gruppintervjun som skedde vid Aktivitetshuset:

- A: Jag måste säga det här med arbete eller inte. Jag tror att det måste finnas någon anställd i huset, hur många vet jag inte, men någon fast anställd i huset tror jag. Sen det här att det måste vara invandrare anställda också. Det finns ju en sak som jag ser som problem då. Då måste man välja vilken invandrare det ska bli. Om vi anställer en zigenare, så är det mycket lätt hänt att det blir zigenarnas hus, eller om vi anställer en turk så blir det turkarnas hus och anställer man då en svensk så är det mer neutralt på något vis, för vi bor i Sverige och vi välkomnar då allihopa, känns det som, för mig personligen.
- B: Nä jag håller inte riktigt med dig för risken är lika stor om det är svenskar som jobbar här så är det många som inte kommer hit på grund av det.
- A: Det är möjligt att det är så också, men så känns det för mig att det är lätt att det blir konflikter mellan invandrargrupper, men jag tror inte det är lika stor risk när det är en svensk som jobbar.
- C: Javisst, och landet vi är i är ju Sverige
- D: Frågan är vilka föreningar är det som har integrerats? Vi är ju inte integrerade ett enda dugg i så fall. Och jag har faktiskt erbjudit mig att vi har en dag i veckan för invandrare, och sen så småningom när detta har kommit igång riktigt så skulle jag kunna tänka mig att invandrare och svenskar kommer hur som helst //. Vi har alltså inte några invandrare hos oss, Ok vi har några danskar (skrattar), ja vi har en tysk också men de pratar svenska och har bott här nästan hela sitt liv, de har kvar sin utländska accent lite grann, men vi har inte det⁶⁸. Men vi är väldigt öppna för det.

Diskussionen visar att kontakter mellan invandrare och svenskar är högst begränsad, samtidigt finns det farhågor att neutraliteten skulle äventyras om invandrare anställdes inom Aktivitetshusets ram. Enligt en synpunkt värnas neutraliteten genom svenskhetens närvaro. En invändning gör gällande att även svenskhet är ett brott mot neutraliteten, vilket det i strikt analytisk bemärkelse faktiskt också är. Neutralitet uppstår i förhållande till något eller någon och objektiviteten är beroende av från vems utgångspunkt neutraliteten bedöms. Erfarenheterna från ett fältarbete i Herrgården, Rosengård under åren

⁶⁸ Invandrare: Egen anmärkning.

1994-1996⁶⁹ visade att majoritetsbefolkningens intervensering *inte* säkerställde, varken objektivitet eller neutralitet. Offentlighetens företrädare i form av kommunens tjänstemän, fastighetsägarnas representanter eller Hyresgästföreningens aktörer, som i huvudsak bestod av svenska kvinnor och män, deltog i allianser med delar av befolkningen som minskade solidariteten och ökade konflikterna inom bostadsområdet. Erfarenheterna från just det här fältarbetet är naturligtvis inte någon påvisbar lagbundenhet, som uppträder på alla platser där olika befolkningsgrupper försöker att leva tillsammans, men det finns kanske anledning till att förhålla sig avvaktande till svenskhetens garant för en eftersträvansvärd objektivitet.

⁶⁹ Popoola (1998).

8 Sammanfattande kommentar: Integration som delaktighet eller tvångskommenderat umgänge

De övergripande syften som Hyllie stadsdelsförvaltning redovisar för de särskilda insatser som riktas mot de tre bostadsområdena Bellevuegården, Holma och Kroksbäck är att öka invandrarnas kompetens, öka de vardagliga ytorna mellan svenskar och invandrare samt att motverka utanförskap och segregering. Som ett led i dessa ambitioner har stadsdelsförvaltningen riktat ett särskilt stöd till träffpunktsverksamheter i områdena. Inom träffpunktsverksamheterna skall det finnas utrymme för en sammansättning av människor som inte egentligen kan betraktas tillhöra en flora av traditionella föreningar. Inom Hyllie sammanfaller dock träffpunkterna i huvudsak med de traditionella föreningsverksamheterna. Väldigt förenklat kan den största skillnaden mellan träffpunkter och andra föreningsverksamheter sägas bestå i att de föreningar som har sökt bidrag av stadsdelsförvaltningen, från de medel som reserverats för stöd till invandrantäta områden, de så kallade ”Blommanpengarna” och som har angett att de skapar någon *ny* eller *specifik* verksamhet för att medverka till ökad integration mellan svenskar och invandrare också har begåvats med namnet träffpunkt. Lite tillspetsat kan föreningarna som betraktas vara träffpunkter också sägas vara verksamheter med statligt stöd och kommunala utmärkelser för ett integrationssträvande arbete. Det är ett stöd som ingår i ett större nationellt projekt där Malmö stad tilldelats ekonomiska medel för ett riktat stöd till invandrantäta områden. I Malmö stads förslag till träffpunkter i invandrantäta områden anges att:

Det är viktigt att verksamheten utformas efter de boendes önskemål och behov. Organisationen för varje träffpunkt⁷⁰ drivs av ett råd bestående av representanter för boende, föreningar, organisationer som har intresse av att driva verksamhet. Normalt bör minst två föreningar vara engagerade i en träffpunkt. Om möjligt bör⁷¹ representationen återspegla närområdets boendestruktur. I normalfallet bör person(er) t ex via föreningar vara anställd för att driva verksamheten utifrån rådets

⁷⁰ Träffpunkt skall i det här sammanhanget förstås som nätverk bestående av träffpunkter inom delområdena.

⁷¹ Egen kursivering.

ställningstagande. Stadsdelsfullmäktige svarar för att *besluta om vilka som skall driva resp. träffpunkt*⁷² och för tilldelning av budget⁷³.

I förslaget anges explicit att stadsdelsfullmäktige beslutar om vilka som skall driva resp. träffpunkt, vilket är en något märklig formulering ställt i relation till att föreningarna eller sammanslutningarna är fristående organisationer och huvudsakligen betraktas arbeta med utgångspunkt från en ideell bas. Samtidigt skall det beaktas att stadsdelsfullmäktige är en folkvald representation som delegerar beslut i enlighet med en tjänstedelation, vilket innebär att tjänstemännen inom stadsdelsförvaltningen har ett avsevärt inflytande över träffpunkternas tilldelning av medel. Det är en styrning som stadsdelsförvaltningen har försökt att motverka genom att arbeta med hjälp av råd som skulle kunna, om inte garantera så åtminstone öka befolkningens delaktighet i den demokratiska processen.

Rådets sammansättning

Den organisationsform som innebär att stadsdelsförvaltningen inhämtar beslutsunderlag från träffpunkternas representanter skulle kunna innebära att besluten bygger på en demokratisk process, där de enskilda individerna har möjlighet att påverka sin egen och andras situation. Rådets sammansättning innebär emellertid en komplikation för den demokratiska processen. Representantskapets sammansättning i råden innebär att stadsdelsförvaltningen har möjlighet att utveckla ett nära samarbete med MKB, som numera är ett vinstdrivande företag men också en kommunal förvaltning. Samarbetet innebär att en kommunal förvaltning samarbetar med en annan kommunal organisation, vilket i sig kan vara exempel på en nyttobetonad samverkansform, men denna samsarbetsform skall inte förväxlas med befolkningens möjlighet till inflytande över sin lokala miljö. Genom sammansättningen inom råden finns också möjlighet för stadsdelsförvaltningen att utveckla samarbetet med de lokala hyresgästföreningarna, vilket i sig är en uppföljning av

⁷² Egen kursivering.

⁷³ Utdraget är hämtat ur "Förslag till träffpunktsverksamheter i invandrartäta områden" som sammanställt vid Malmö projektledningsgrupps möte, som dokumenterats i ett PM daterat 960131. Det skall noteras att Hyllie valde en något annorlunda organisationsform, ställt i relation till de ursprungliga riktlinjerna.

en väl utvecklad tradition inom kommunen. I kommunens historia har det funnits flera exempel på ett väl upparbetat samarbete mellan socialtjänsten och Hyresgästföreningen⁷⁴, vilket innebär att konstellationen i sig varken är ny eller revolutionerande. Övriga samverkanspartners, med undantag av representantskapet från Kroksbäckers nätverk, saknas eller reduceras till institutionell tjänsteutövning. Det bör här poängteras att dessa tjänstemän, som arbetar inom de institutionella organisationerna, kan vara engagerade och driva verksamheter i befolkningens intresse. Med blicken riktad mot MKB har företaget genom självförvaltningen och engagerade tjänstemän gett stöd till olika verksamheter i hyresgästernas regi, vilket i sig är lovvärda initiativ. Trots detta visar inte råden prov på en bred förankring i bostadsområdena enligt de intentioner som presenteras i de överenskommelser som har gjorts mellan regeringen och Malmö stad⁷⁵.

För att övergå från rådens sammansättning till rådens storleksordning kan det konstateras att råden bör vara av en sådan storleksordning att det finns ett reellt utrymme för ett lokalt representantskap, samtidigt som storleksordningen inte bör anta sådana proportioner att råden inte kan fungera som ett representantskapande organ. Rösterna från träffpunkterna har gjort gällande att antalet inte bör understiga fem och inte överstiga tio personer. Detta är synpunkter som uppenbarligen inte möter något hinder från stadsdelsförvaltningens aktörer. Enligt entydiga budskap från stadsdelsförvaltningen, som har förmedlats vid rådssammanträdena, har stadsdelsförvaltningen avsvurit sig styrning i förhållande till träffpunkternas representantskap. Träffpunkterna har autonom beslutandefunktion i förhållande till rådets storlek och sammansättning. Det är ett försök från stadsdelsförvaltningen att undvika en styrning som skulle kunna motverka det underifrånsperspektiv som de arbetar med ledning av. Samtidigt kan det inte bortses från att avsaknad av styrning kan ge spelrum för olika aktörer att utöva makt och kontroll. Det blir särskilt allvarligt när det folkliga inflytandet domineras av det kommunala bostadsföretagets tjänstemän. För att undvika en skendemokratisk process skulle stadsdelsförvaltningen kunna utveckla ett regelsystem för hur valet av rådsrepresentation bör utformas. Regelsystemet bör utformas på ett sätt som garanterar att de boende, inte i första hand deras hyresvärd, bereds ett reellt inflytande i den demokratiska processen. I sammanhanget bör det också uppmärksammas att en ökad rådsrepresentation skulle kunna

⁷⁴ Se Popoola (1998).

medverka till ett ökat samarbete mellan de enskilda träffpunkterna och mellan nätverken.

Integration och samverkan

Idag finns inga påtagliga tecken på samverkan mellan nätverken, som i huvudsak utgår från de träffpunkter som är geografiskt lokaliserade till MKB:s bostadsbestånd. Satsningarna på träffpunktsverksamheterna skulle kunna skapa, eller åtminstone öka integrationen *mellan* målgrupperna med bostadsområdenas gränsdragningar som yttre markeringar. Samtidigt kan det uppmärksammas att rösterna från träffpunkterna inte ger stöd för att denna händelseutveckling har ägt rum. Det finns inga, eller åtminstone få, uttryck för att det sker ett kontinuerligt samarbete mellan de nätverksmöten, som är återkommande inslag i träffpunkternas arbete. I det dagliga arbetet finns det således en verksamhetsmässig, men också en geografisk avgränsning mot omvärlden.

Det är en utveckling som fritidsnämnden reagerade mot när Föreningen Flamman uttryckte att målgruppens upptagningsområde begränsas till Sörbäcksområdet. Det var mot bakgrund av denna snävt lokala förankring som Flamman inte ansågs uppfylla kraven för föreningsbidrag. I sammanhanget är det också intressant att Flamman även riskerade att förlora stadsdelsförvaltningens stöd, men inte i första hand med anledning av den geografiska avgränsningen. Stadsdelsförvaltningens ställningstagande byggde på en, från Flamman avvikande tolkning av begreppet aktivitet. Flammans uppfattning om aktiviteter utgick från föreställningen att TV- och dataspel är verktyg för *aktiverande sysselsättningar*. Enligt Juan Paez är det sysselsättningar som ”ligger i tiden”, vilket också innebär att barnen och ungdomarna med hjälp av teknikens framsteg kan få en meningsfull fritid. Denna inställning skiljer sig på en avgörande punkt från stadsdelsförvaltningens syn som menar att denna typ av sysselsättningar är *passiviserande aktiviteter*⁷⁶, vilket under Flammans historia har lett till en, från stadsdelsförvaltningen, avvaktande hållning.

⁷⁵ Förslag till träffpunkter i invandratäta bostadsområde: PM från projektledningsgruppen för ”Insatser i invandratäta bostadsområden”, Malmö stad 960131 och ”Utveckling och rättvisa” - Program för lokalt utvecklingsavtal - mellan Malmö stad och regeringen (990922).

⁷⁶ Se Utdrag från Arbetets artikel 1998, kap 4:2.

Flammans arbete har således kantats av integrerande bedömningar från skilda kommunala aktörer där fritidsnämnden och stadsdelsförvaltningen var för sig representerar olika delar av den kommunala representationen. Stadsdelsförvaltningen har reagerat på innehållet i Flammans verksamheter, Fritidsnämndens avvisande hållning till ekonomiskt stöd har däremot byggt på den öppet deklarerade geografiska gränsdragningen⁷⁷. Det är därför intressant att peka på att den geografiskt påvisbara segregationsprocessen inte är ett exklusivt fenomen som enbart följer de ideella verksamheternas ramar. Även fritidsgården i Kroksbäck har visat prov på skärpta demarkationslinjer i enlighet med stadsdelens gränsdragningar. Enligt de minnesbilder som Magnus Wendahl⁷⁸ kunde påminna sig har det sedan stadsdelsreformens genomförande skett en minskad interaktion med andra fritidsgårdar inom andra delar av kommunen. Det är en minskad interaktion som kanske har kompenseras med en lokal förankring, men som kan ha skett på bekostnad av en minskad integration mellan bostadsområdena och mellan de målgrupper som kanske skulle kunnat öka ett kulturellt och klassmässigt utbyte mellan skilda målgrupper. Det är en paradox att det offentliga livets ansträngningar som utvecklats för att utöka det lokala engagemanget och för att minska segregationen istället riskerar att öka segregationen mellan befolkningsgrupperna som lever inom kommunens olika stadsdelar.

En av de intentioner som har funnits med det ekonomiskt riktade stödet har varit att kontaktytorna skulle öka. Ett grundläggande syfte har varit att underlätta ett möte mellan invandrare och svenskar. En av svårigheterna med det riktade stödet, som i det praktiska genomförandet i huvudsak har utformats till ett stöd för hyresgäster inom MKB:s bostadsbestånd, är att invandrare i stor utsträckning är hänvisade till kommunens bostäder vilket har betydelse för fastigheternas och områdenas etniska sammansättning. Det lokala engagemanget förutsätter ju ett engagemang inom ett befintligt befolkningsunderlag, som inom MKB:s bestånd i Hyllie till stor del består av invandrare. Invandrarnas ”överrepresentation”, i jämförelse med Malmö som helhet, är ett synligt tecken på de segregationsmekanismer som finns i samhället, som inte omedelbart låter sig motverkas genom ett riktat stöd till vad som benämns utsatta bostadsområden. För Hyllies del har

⁷⁷ I skrivandets stund kan det tilläggas att SDS (000223) rapporterar om Flammans engagemang och Juan Paez syn på kommunens bristande stöd, nu kompletterat med ett indraget lönebidrag från MKB till den ungdomspraktikant som kompletterat Flammans ideella krafter.

⁷⁸ Fritidsledare vid Kroksbäcks fritidsgård.

det visat sig att träffpunkternas verksamheter både har blivit och inte blivit de integrationsfrämjande kontaktytor, som det har funnits förhoppningar om.

Barnen och ungdomarna har sökt sig till det fritidsutbud som både kommunen och ideella krafter har bjudit ut. Det är ett utbud som spänner över flera aktivitetsfält med inriktning mot musik, disco, bandy eller tv-spel. Fritidsledarna för både den kommunala fritidsgården och träffpunkternas verksamheter anger att besöksunderlaget i huvudsak domineras av barn med invandrabakgrund, men att även svenska barn besöker verksamheterna. Det är svårt att avgöra vem som betraktas vara invandrare, svensk eller har invandrabakgrund. Intrycket är emellertid att verksamheterna har en tydlig attraktionskraft för barn och ungdomar oavsett språktillhörighet och nationellt ursprung. Svenska språkets användning är ett gemensamt krav som återfinnes vid alla verksamheter som riktas till barn och ungdomar. Kravet på svenska anges var funktionellt baserat. Det är intressant att notera hur majoritetsspråket används i integrationssträvande syfte, som i strikt analytisk bemärkelse också skulle kunna betraktas vara ett assimilationssträvande verktyg. Det är emellertid ett assimilationstryck som inte tycks besvära barnen och ungdomarna som söker sig till gemensamhetskapande aktiviteter oberoende av de bakomliggande initiativ som utgår från ett kommunalt eller ideellt inflytande.

Samverkan mellan invandrare och övriga svenskar

Barnen och ungdomarnas vilja att söka sig till gemensamma verksamheter oavsett ursprung och nationalitet motsvaras inte av de vuxna hushållsmedlemmarna. Visserligen besöker invandrare kurserna i svenska. Här framträder träffpunkterna som kontaktytor, men inte mellan svenskar och invandrare utan mellan invandrare som besöker lokalerna i ett gemensamt syfte. Det är organiserade verksamheter som inte har mycket gemensamt med den form av ideella verksamheter som träffpunkterna också är bas för. Det är en bas som utgår från riktade verksamheter till hela befolkningen, men som endast attraherar begränsade delar av den vuxna befolkningen. Det är en verklighet som symboliseras av den fysiska avgränsning som samtliga träffpunkter uppvisar. Träffpunkternas yttre ramar ger ett privat, nästan slutet intryck. Det är en slutenhet som inte inbjuder till spontanbesök. Tvärtom, det är en fysisk anonymitet som ger intryck av att lokalerna är ägnade för utvalda målgrupper. Det är inte osannolikt att det krävs en hel del motivation

att forcera dessa ingångar som endast ger sparsam information om att det bakom entréerna öppnar sig offentliga rum färdiga att tas i besittning.

Den bild som framträder av det vuxna engagemanget i bostadsområdena är att integrationen i huvudsak riktas inåt. Segregationen mellan åldersgrupper, kön och nationellt ursprung tycks dominera och den form av integration som kanske skulle kunnat ske mellan svenskar och invandrare har inte fått ett synlig genomslag. Det blandade besöksunderlaget reduceras till enskilda sommar- eller helgevenemang och bilden motsvarar inte stadsdelsförvaltningens egen presentation som utgår från att: *”kravet på samverkan mellan olika nationaliteter och föreningar tycks ha ökat de vardagliga kontaktytorna mellan invandrare och övriga svenskar”*. Vidare fastslås att: *”utanförskapet har motverkats genom en god social och kulturell utveckling inom resp. område”*⁷⁹.

Det är en presentation som i försiktiga ordalag uttrycker att det har skett en förändring i riktning mot de fastlagda intentionerna för de ursprungliga satsningarna. Det kan inte uteslutas att stadsdelsförvaltningen har gjort en korrekt bedömning, men det är ingenting som har framkommit genom höstens besök vid träffpunkterna⁸⁰, som har varit ett led i utvärderingen, eller genom de intervjuer som är underlag för föreliggande rapport. Kravet på samverkan mellan olika nationaliteter är ett verktyg som stadsdelsförvaltningen använt sig av för att skapa eller öka integrationen mellan invandrare och svenskar. Endast en kritisk röst, från en rådsmedlem, har noterats till detta samverkanskrav, men i övrigt förefaller det som att det finns en samstämmighet mellan stadsdelsförvaltningens-, råds- och träffpunktsrepresentanterna om att kravet är berättigat. Samstämmigheten framstår som en paradox eftersom en *ökad* samverkan inte tycks stå högst på dagordningen.

Det ekonomiska stödet i integrationsfrämjande syfte har varit omfattande och under hösten 1998 och året 1999 kunde 25 ansökningar registreras, som alla med undantag av två ansökningar, har inneburit att träffpunkterna erhållit hela eller delar av de sökta beloppen. Det ekonomiska stödet har kanske initierat en långsiktig förändring, men i ett kortsiktigt perspektiv kan inte stödet anses ha lett till en påvisbar interaktion mellan invandrare och svenskar inom eller mellan bostadsområdena. Samtidigt kan det inte uteslutas att det faktiskt har skett en förändring. Allt beror på vilken integrationsgrad

⁷⁹ Utveckling och rättvisa - Program för lokalt utvecklingsavtal - mellan Malmö stad och regeringen (990922).

⁸⁰ 1999

som har varit underlag för förväntningarna. Alla röster från träffpunkterna understryker att träffpunkterna fungerar som mötesplatser mellan svenskar och invandrare, men med utgångspunkt från den verksamhet som domineras av muslimska kvinnor förefaller det svenska inslaget vara marginellt. Inom övriga verksamheter som vänder sig till vuxna eller olika åldersgrupper reduceras de vuxna invandrarna oftast till någon eller några personer, i huvudsak personer med en lång tradition i Sverige. Det är en uppvisning av en dansk, tysk eller någon invandrad från sextio- eller sjuttioalet. Det är signifikant att dessa invandrare inte i första hand betraktas vara invandrare. Det har krävts lite eftertanke, av majoritetsbefolkningen, för att invandrarinslaget skulle framträda. Det är dessa ytterst sparsamma möten mellan invandrare och svenskar som har motiverat och legitimerat ett ekonomiskt stöd i syfte att skapa kontakter över de nationella gränserna, men det kan knappast varit denna ytterst blygsamma integrationsform som staten har haft i åtanke när det speciella stödet avdelades för invandrantäta, eller utsatta bostadsområden.

Arbete som en del av integrationens förutsättningar

Det speciella stödet till invandrantäta områden omfattar även en förväntan på att arbetskraftsdeltagandet skall öka, men inte nödvändigtvis inom de träffpunkter som främst har till syfte att öka de vardagliga kontaktytorna och att motverka utanförskap och segregering. Här har stadsdelsförvaltningen tagit en klar ståndpunkt och medverkar inte till lönekostnader, åtminstone inte med hjälp av de ekonomiska medel som avsatts för träffpunktsverksamheter. Anledningen uppges vara att långsiktigheten måste kunna garanteras. Det är en inställning som följer statens intentioner som betonar att de boendes aktiva medverkan spelar en avgörande roll i ett områdebaserat utvecklingsarbete om detta skall kunna ske långsiktigt, uthålligt och med tillräcklig kontinuitet⁸¹. Det är föreställningen om en kontinuitet som företrädesvis kan uppnås genom de boendes egen medverkan, vilket emellertid kan motverkas genom ut- och omflyttningsprocesser i bostadsområdena. Kontinuiteten inom träffpunkterna kräver stabilitet inom bostadsbeståndet, samtidigt som stabiliteten måste följas av ett engagemang bland hyresgästerna.

⁸¹ Prop 1997/98:165.

Inom Hyllies träffpunkter finns det onekligen ett engagemang bland de boende, men oaktat detta engagemang drivs träffpunkterna till stor del med hjälp av olika former av löneanställningar. Ur en integrationsaspekt kan det finnas en risk att bidrag till löneanställningar, inom träffpunkterna, kan leda till en samhällelig isolering där kontakterna reduceras till släkt- eller vänskapsbaserade nätverk som fördröjer eller förhindrar ett inträde på den arbetsmarknad som ligger utanför en snävt begränsad lokal miljö. Samtidigt kan inte denna risk betraktas vara större än de förhållanden som dagens situation uppvisar. Praktikplatser eller olika former av arbetsmarknadsåtgärder, förmedlade genom kommunen, är återkommande inslag i flera av träffpunkternas verksamheter. Det är åtgärder som, åtminstone tillfälligt, kan öka befolkningens arbetskraftsdeltagande eller ge kvalifikationer för ett statligt arbetslöshetsunderstöd, men som samtidigt rimmar illa med det ställningstagande som innebär att träffpunkterna, i syfte att garantera långsiktigheten, inte kan erhålla stöd till anställningar. Stödet genom anställningar finns men kan, med hjälp av anställningarnas finansiering och tillfällighetskaraktär, sublimeras till ett ideellt engagemang. De tillfälliga anställningarna förväntas vara punktinsatser och deras främsta mål uppges att vara en avveckling som skall gagna befolkningens eget engagemang. Det är möjligt att denna inställning håller de ideella aktiviteterna vid liv, men dessa punktinsatser gagnar knappast en eftersträvansvärd kontinuitet. Det är kanske särskilt allvarligt för de verksamheter som sker på privat initiativ och som drivs genom ideellt engagemang och riktar sig till den grupp av barn och ungdomar, som inte engagerar sig i traditionella föreningsverksamheter.

Det finns således ett motstånd från stadsdelsförvaltningen till ett ekonomiskt stöd för personella resurser, som betraktas motverka framväxten av självständighet och ett eget engagemang. Enligt det här synsättet utvecklas självständigheten bäst genom ett ideellt engagemang och servicebetonade tjänster som företrädesvis skall ske utan ersättning. Det är en strävan mot ett långsiktigt mål som undertrycks av den arbetsföra befolkningens försörjningsbehov och krav att leva ett självständigt liv, även utanför de distriktsförlagda träffpunkterna och det egna bostadsområdet. Det kan vara svårt att uppbringa ett engagemang för ideellt betonade fritidsaktiviteter när den egna försörjningen står på spel, vilket också framgår av de intervjuer som visar att önskemål om bidrag till löner främst kommer från de som står utanför den öppna arbetsmarknaden och är beroende av olika former av arbetsmarknadsprojekt för sin försörjning. Deras prioriterade önskemål för att bryta passiviteten i bostadsområdet är inte alternativ sysselsättning eller kontakt-

skapande åtgärder. De anser sig inte i första hand vara i behov av integrationsskapande åtgärder i syfte att skapa kontakter över nationsgränserna. Det mångkulturella samhället i betydelsen etniskt mångfald bland Hyllies befolkning är en del av både svenskars och invandrares vardag. Det är emellertid en vardag som, för de vuxna, i stor utsträckning innebär att de söker kontakt med likasinnade där språk, intressen och andra gemensamhetsskapande värderingar är utgångspunkten för samvaro. Det är faktorer som i förlängningen kan leda till vänskapsbaserade relationer, men som knappast kan kommenderas fram i syfte att skapa ett engagemang för egna eller andras dagliga liv. Det är istället lönebaserade anställningar med trygghet i försörjningen, som anses kunna bilda en solid grund för ett långsiktigt engagemang i egna och andras fritidsbetonade aktiviteter. Det är en önskan om hjälp till självhjälp genom egen försörjning som inte står i motsats till det engagemang som enskilda individer, inom eller utanför arbetsmarknaden, har utvecklat till gagn för olika målgrupper inom miljonprogrammets bostadsbestånd.

Slutord

Det finns inga anvisningar i denna rapport som i huvudsak har försökt att inventera åsikter bland träffpunkternas medlemmar och andra aktörer som har fått göra sina röster hörda. Utvärderingen pekar på förhållanden eller missförhållanden, beroende på vilken utgångspunkt som används. Utvärderingen pekar på att MKB, som är ett företag med vinstdrivande intressen har ett oproportionerligt stort inflytande i de rådgivande organ vars arbete ligger till grund för stadsdelsförvaltningens beslut om stöd och tilldelning av medel. Samtidigt kan det konstateras att MKB är ett företag, som genom lokalupplåtelser och/eller personella insatser har varit drivande för att mötesplatser har kunnat komma till stånd. Det är därför också på sin plats att fråga sig om och/eller hur engagemanget skulle utformats i området, om inte MKB hade tagit de initiativ som flera av träffpunkterna de facto är ett resultat av? Det är adekvat frågeställning som dock inte går att besvara inom ramen för det här arbetet, men samtidigt är det viktigt att lyfta fram betydelsen av det engagemang som enskilda tjänstemän och MKB som en kommunal förvaltning har i förhållande till träffpunkternas existens och utformning. Oaktat de kort- eller långsiktigt positiva effekterna av de tjänstemannabaserade insatserna så är en övergripande integrationspolitisk målsättning att öka befolkningens inflytande i de in-

vandrartäta, eller utsatta bostadsområdena. Med en ökad fokusering på hyresgästerna skulle ett regelsystem och/eller anvisningar för rådets storlek och sammansättning kunna öka de boendes inflytande.

Vidare pekar utvärderingen också på att den vuxna befolkningens kontaktytor är underlag för samvaro, men inte i första hand mellan svenskar och invandrare. Det är dock en samvaro, som på individnivå motverkar utanförskap i betydelsen social isolering vilket också är ett övergripande mål för ett integrationssträvande arbete. Slutligen kan också konstateras att det bland träffpunkternas och rådets representanter inte finns något principiellt ställningstagande mot att föreningarna erhåller bistånd till lönekostnader från de medel som reserverats för träffpunkter. Det har från stadsdelsförvaltningens sida framförts synpunkter som gör gällande att träffpunkterna, åtminstone på sikt skulle vara självbärande och bygga på ett ideellt engagemang. Det har dock inte framkommit något i utvärderingen, som visar att föreningarnas verksamheter i praktiken kan reduceras till de ideella krafternas insatser, vilket kanske också kan förklara att det, såväl bland träffpunktsmedlemmar som bland rådsmedlemmar, inte finns något principiellt ställningstagande mot att de riktade insatserna till träffpunkternas verksamheter även inkluderar stöd till lönekostnader.

Utvärderingen har inga recept med anvisningar för önskvärda resultat. Det bör påpekas att förändringar i syfte att korrigera verkligheten mot en större demokratisk ordning, ökad samvaro mellan svenskar och invandrare eller ökat arbetskraftsdeltagande inom träffpunkternas ramar inte innebär att resultaten kan garanteras. Det skall också understrykas att det slutligen är stadsdelsförvaltningens ställningstaganden som kommer att ligga till grund för om MKB kommer att erhålla ett minskat inflytande i de rådgivande organen, om de träffpunkter som vänder sig till den vuxna befolkningen kommer att erhålla fortsatt stöd i integrationssträvande syfte och/eller om de ekonomiska medel som avsatts till träffpunkter kommer att finansiera delar av dessa verksamheters behov av lönebaserade anställningar.

Sammanfattning

Under senare delen av nittiotalet har Hyllie stadsdelsförvaltning riktat ett ekonomiskt stöd till föreningar och andra sammanslutningar inom befolkningen som har förväntats att öka kontaktytorna mellan invånare i invandrartäta områden. Under hösten 1999 har Malmö högskola, IMER⁸²-området haft i uppdrag att utvärdera dessa mötesplatser, som har erhållit någon form av ekonomiskt stöd från Hyllie stadsdelsförvaltning och som benämns "träffpunktsverksamheter" inom Bellevuegården, Holma och Kroksbäck som är avgränsade delområden inom Hyllie stadsdelsområde. De övergripande syften som Hyllie stadsdelsförvaltning redovisar i förhållande till särskilda insatser i invandrartäta bostadsområden beskrivs vara att:

- öka invandrarnas kompetens och arbetskraftsdeltagande
- öka de vardagliga kontaktytorna mellan invandrare och övriga svenskar
- öka god social och kulturell utveckling det vill säga motverka utanförskap och segregering

Därtill anges grundläggande begrepp och förhållningssätt för verksamheterna vara:

- underifrånperspektiv
- delaktighet
- fördjupad demokrati
- samverkan
- självhjälp
- självförvaltning

Det är med utgångspunkt från dessa förhållningssätt och grundläggande syften, som anges för verksamheterna som frågeställningarna fokuseras och utvärderingen har tagit sin utgångspunkt. *Utvärderingens syfte* är att undersöka huruvida stadsdelsförvaltningen riktar insatserna, avsedda för träffpunktsverksamheter, på ett sådant sätt att de intention-

⁸² Internationell Migration och Etniska Relationer.

er och förhållningssätt som stadsdelsförvaltningen anger vara vägledande för insatserna uppnås eller motverkas.

En kort sammanfattning av slutsatserna

Träffpunkterna är tänkt att fungera som ett kontaktnät *mellan* mötesplatser där det skapas nya kontakter, byts idéer och där kulturella broar byggs. Vidare beskrivs verksamheten bygga på *de boendes egna behov och önskemål* och för att markera vikten av det lokala engagemanget och det så kallade underifrånperspektivet har *råd* bildats inom resp. bostadsområde. Råden anges vara bestående av representanter för flera föreningar, boende, organisationer eller andra intressenter i området⁸³. Dess funktion är bl a att vara samordnande och rådgivande till stadsdelsfullmäktige kring vilka projekt eller idéer som skall erhålla ekonomiskt bidrag. Träffpunkter, råd och nätverksarbete är således sammansatta delar av ett engagemang som finns i bostadsområdena, som enligt stadsdelsförvaltningens intentioner och den demokratiska processens utgångspunkter bör garantera för delaktighet, demokrati och samverkan.

Utvärderingen pekar på att MKB⁸⁴, som är ett företag med vinstdrivande intressen har ett oproportionerligt stort inflytande i de rådgivande organ vars arbete ligger till grund för stadsdelsförvaltningens beslut om stöd och tilldelning av medel. Samtidigt kan det konstateras att MKB är ett företag, som genom lokalupplåtelse och/eller personella insatser har varit drivande för att mötesplatser har kunnat komma till stånd. Det är därför också på sin plats att fråga sig om och/eller hur engagemanget skulle utformats i området, om inte MKB hade tagit de initiativ som flera av träffpunkterna de facto är ett resultat av? Det är adekvat frågeställning som dock inte går att besvara inom ramen för det här arbetet, men samtidigt är det viktigt att lyfta fram betydelsen av det engagemang som enskilda tjänstemän och MKB som en kommunal förvaltning har i förhållande till träffpunkternas existens och utformning.

Oaktat de kort- eller långsiktigt positiva effekterna av de tjänstemannabaserade insatserna så är en övergripande integrationspolitisk målsättning att inom de invandrantäta,

⁸³ Plan över särskilda insatser i invandrantäta bostadsområden i Malmö stad (960624) Dnr A95/130/IP, bilaga 3.

⁸⁴ Malmö Kommunala Bostads AB.

eller utsatta bostadsområdena öka befolkningens delaktighet i den demokratiska processen. Med en ökad fokusering på hyresgästerna skulle ett regelsystem och/eller anvisningar för rådets storlek och sammansättning kunna öka de boendes inflytande. Träffpunkterna har, enligt i dag rådande förhållanden, autonom beslutandefunktion i förhållande till rådets storlek och sammansättning. Denna ordning har utvecklats för att undvika en styrning från stadsdelsförvaltningen, som skulle kunna motverka det underifrånsperspektiv som är vägledande för deras arbete. Trots dessa lofvärda intentioner bör stadsdelsförvaltningen utarbeta ett regelsystemet för rådets tillsättning och representation som bör utformas på ett sätt som garanterar att de boende, inte i första hand deras hyresvärd, bereds ett reellt inflytande i den demokratiska processen.

Stödet till invandrartäta områden har avdelats i syfte att öka människors delaktighet i den demokratiska processen, men också att öka arbetskraftsdeltagandet bland invandrare, vilket inte innebär att inträdet på arbetsmarknaden nödvändigtvis skall ske inom träffpunkternas ramar. Det har från stadsdelsförvaltningens sida framförts synpunkter som gör gällande att träffpunkterna, åtminstone på sikt, skulle vara självbärande och bygga på ett ideellt engagemang. Det har dock inte framkommit något i utvärderingen som visar att föreningarnas verksamheter i praktiken kan reduceras till de ideella krafternas insatser. Detta kanske också kan förklara att det såväl bland träffpunktsmedlemmar som bland rådsmedlemmar, inte finns något principiellt ställningstagande mot att de riktade insatserna till träffpunkternas verksamheter även inkluderar stöd till lönekostnader.

Med blicken riktad mot det mål för stödet till träffpunkterna, som anges vara att öka integrationen mellan svenskar och invandrare kan det, med facit i hand, konstateras att barn och ungdomar söker sig till ett utbud av aktiviteter oberoende av nationalitet eller ursprung. De är delaktiga i varandras verksamheter och i detta sammanhang spelar deras bakgrund en underordnad roll. Bland de vuxna framträder emellertid en bild av bristande kontakt mellan svenskar och invandrare. I den mån det existerar samverkan över nationsgränserna sker kontakterna i huvudsak mellan svenskar och enstaka invandrare som anlät till Sverige under sextio- och sjuttioalet, men det kan knappast varit denna ytterst blygsamma integrationsform som staten har haft i åtanke när det speciella stödet avdelades för invandrartäta, eller utsatta bostadsområden. Det skall dock uppmärksammas att träffpunkterna, trots bristen på integration mellan svenskar och invandrare, utgör

en mötesplats för samvaro som på individnivå motverkar ett utanförskap i betydelsen social isolering, vilket också är ett övergripande mål för ett integrationssträvande arbete.

Rapporten i sin helhet kan summeras med att det har skett en inventering av de åsikter som finns bland träffpunkternas medlemmar och andra aktörer, som har fått göra sina röster hörda. Utvärderingen pekar på förhållanden eller missförhållanden, beroende på vilken utgångspunkt som används. Utvärderingen har inga recept med anvisningar för önskvärda resultat. Det bör påpekas att förändringar i syfte att korrigera verkligheten mot en större demokratisk ordning, ökad samvaro mellan svenskar och invandrare eller ökat arbetskraftsdeltagande inom träffpunkternas ramar inte innebär att resultaten kan garanteras. Det skall också understrykas att det slutligen är stadsdelsförvaltningens ställningstaganden som kommer att ligga till grund för om MKB kommer att erhålla ett minskat inflytande i de rådgivande organen, om de träffpunkter som vänder sig till den vuxna befolkningen kommer att erhålla fortsatt stöd i integrationssträvande syfte och/eller om de ekonomiska medel som avsatts till träffpunkter kommer att finansiera delar av dessa verksamheters behov av lönebaserade anställningar.

Bilaga 1

Karta över Hyllie stadsdelsområde⁸⁵

⁸⁵ Kartan är hämtad från Malmö stadskontor.

Bilaga 2

Referenspersoner

Bechir, Tina: Allaktivitetshuset Holma
Bülow, Per: MKB Kroksbäck och rådsrepresentant för Kroksbäck
Calling, Karl Eric: Ordförande, Holma för oss alla
Filbert, Birgitte: LH Lyckoklövern och rådsrepresentant för Holma
Hahne, Ulla: Sivs Café
Hallberg, Marie: Kroksbäcksskolan och Allaktivitetshuset
Hansson, Niklas: Allaktivitetshuset
Henriksson, Lennart: Malmö Missionsförsamling och rådsrepresentant för Bellevuegården
Klang, Åke: LH, Kroksbäck och rådsrepresentant för Kroksbäck
Kullman, Siv: MKB, Västerstaden och rådsrepresentant för Bellevuegården
Lataj, Eleonora: Eleonora kvinnoförening
Lataj, Rabe: Eleonora kvinnoförening
Molin, Anders: Ordförande i Kroksbäckets nätverk och rådsrepresentant för Kroksbäck
Olsson, Göran: LH Delsjögatan, och rådsrepresentant för Bellevuegården
Ohlsson, Susanne: LH Stensjögatan, Sivs Café och rådsrepresentant för Bellevuegården
Paez, Juan: Sörbäckets fritidsförening
Palmqvist, Lotta: Allaktivitetshuset
Pärlstam, Ann: MKB, Holma och Rådsrepresentant för Holma
Reimergård, Alli: Ordförande, Seniornet
Rosenqvist, Katarina: Allaktivitetshuset
Scolari, Giorgio: Sivs Café
Torres, Benigno: Projekt Del Sur
Thunberg, Karin: Kvinnocaféet
Waldemarsson, Bernt: MKB
Wendahl, Magnus: Kroksbäckets fritidsgård

Information från Hyllie stadsdelsförvaltning har inhämtats genom de möten som har skett med Inger Björkqvist, utvecklingschef och Christer Ohlsson, fritids / föreningssamordnare.

Källor

Alsmark, Gunnar (red) (1998) *I god jord eller på hälleberget?* Slutrapport för utvärderingen av projektet Särskilda insatser i invandrartäta bostadsområden i Malmö stad, rapport nr 3: Välfärds och Folkhälsoenheten, Stadskontoret i Malmö stad.

Arbetet: 1998, okänt datum.

Arnstberg, Karl-Olov (1997) *Segregation- processer och konsekvenser*. Ingår i "I stadens utkant - Perspektiv på förorter". Arnstberg Karl Olov (red) (1997) Tumba: Mångkulturellt centrum.

Förslag till träffpunkter i invandrartäta bostadsområden (960131) PM från projektledningsgruppen för "Insatser i invandrartäta bostadsområden", Malmö stad.

Goffman, Erving (1972) *Stigma och den avvikandets roll och identitet*. Sthlm: Rabén och Sjögren.

Liedholm, Marianne & Lindberg, Göran (1998) *Kommunikation och integration i boendet*: Rapport från Forskargruppen Boende och bebyggelse, Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Lundh, Christer & Ohlsson, Rolf (1994) *Från arbetskraftsimport till flyktinginvandring*. Sthlm: SNS förlag.

Mitt MKB: nr 1, 1998.

Mångfald, integration, rasism och andra ord (1999) Socialstyrelsen.

Områdesfakta för Malmö stad (1998) Malmö stadskontor, Planeringsavdelningen.

Plan över särskilda insatser i invandrartäta bostadsområden i Malmö stad (960624) Dnr A95/130/IP.

Popoola, Margareta (1998) *Det sociala spelet om Romano Platso*: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Prop 1997/97:16: *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik*.

Prop 1997/98:165: *Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet*.

SfU6: 1997/98: *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrarpolitik till integrationspolitik*.

SOU 1997:118: *Delade städer*: Underlagsrapport för storstadskommittén.

Sydsvenska Dagbladet (SDS-000223).

Utveckling och rättvisa (990922) Program för lokalt utvecklingsavtal - mellan Malmö stad och regeringen.

